

RAPORT Z WIZYTACJI
Profil ogólnoakademicki
(ocena programowa)

dokonanej w dniach 6 - 7 grudnia 2015 r.
na kierunku *zarządzanie* prowadzonym
na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim
na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Danuta Strahl – członek PKA - proces dydaktyczny
członkowie:

- prof. dr hab. Marek Lisiński - członek PKA – analiza SWOT, skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia
- prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA – badania naukowe, potencjał kadrowy, baza dydaktyczna
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert ds. wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia
- Dawid Knara – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Wizytacja na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na kierunku *zarządzanie* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2015/2016. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz trzeci. Ostatnia ocena programowa na tym kierunku odbyła się w roku 2009 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała PKA Nr 138/2010 z dnia 25 lutego 2010 r.). Uczelnia dostosowując się do uwag zespołu oceniającego PKA rozwinęła wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia.

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z procedurą oceny obowiązującą Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Zespół Oceniający odbył także spotkanie organizacyjne w celu omówienia wykazu spraw wymagających wyjaśnienia z władzami Uczelni i ocenianej jednostki oraz ustalenia szczegółowego harmonogramu przebiegu wizytacji; dokonano także podziału zadań pomiędzy członków Zespołu. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie raportu samooceny, a także dokumentacji przedstawionej w toku wizytacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku, Samorządem Studenckim, pracownikiem Biura Karier, przedstawicielem Kół Naukowych, z osobami i gremiami odpowiedzialnymi za wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, a także z interesariuszami zewnętrznymi - przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego (Radą Przedsiębiorców).

Przed zakończeniem wizyty dokonano wstępnych podsumowań, sformułowano uwagi i zalecenia, o których Przewodnicząca Zespołu poinformowała władze Uczelni i jednostki na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

**OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW
STUDIÓW O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM**

Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium (dotyczy studiów pierwszego oraz drugiego stopnia)				
	Wyróżnia- jąco	w pełni	znacząco	częściowo	Niedostate- cznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiające osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia		X			
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia		X			
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oraz prowadzenie badań naukowych		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy		X			
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów	X				

Ocena końcowa spełnienia kryterium dotyczy studiów I i II stopnia

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiające osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 1 – w pełni

Koncepcja kształcenia kierunku *zarządzanie* na studiach I i II stopnia realizuje misję Uniwersytetu oraz cele strategiczne Wydziału Ekonomicznego. Efekty kształcenia dobrze wyznaczają tożsamość kierunku i są zgodne z zasadami KRK. Program studiów umożliwia w pełni realizację zakładanych efektów kształcenia i oferuje właściwe treści kształcenia oraz odpowiednie metody dydaktyczne. System ECTS uwzględnia realny nakład pracy studenta oraz regulacje prawne. W programie wykorzystywane są współczesne narzędzia informatyczne wspomagające kompetencje zawodowe studentów. Weryfikacja efektów kształcenia na każdym etapie procesu dydaktycznego nie budzi zastrzeżeń. Praktyki zawodowe realizowane są bardzo starannie. Rekrutacja na studia I i II stopnia

uwzględnia zasadę równych szans. Proces internacjonalizacji jest rozwijany i wymaga wzmocnienia.

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 1

Należy wzmacniać proces internacjonalizacji kształcenia oraz doskonalić proces dyplomowania w szczególności w zakresie jakości prac dyplomowych na studiach II stopnia.

1.1 Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia.*

1. Opis stanu faktycznego

Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* wpisuje się w misję Uniwersytetu UMCS w Lublinie ponieważ zakłada troskę o wysoką jakość kształcenia, wspieraną kadrami akademicką o dorobku naukowym z zakresu dyscypliny nauki o zarządzaniu, odpowiednią infrastrukturą dydaktyczną oraz wewnętrznym systemem zapewniania jakości kształcenia. Misją Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jest kształcenie na wysokim poziomie, dające absolwentom wiedzę i umiejętności niezbędne do rozpoczęcia pracy zawodowej lub kariery naukowej, prowadzenie badań wnoszących istotny wkład w rozwój nauki i gospodarki oraz wspieranie rozwoju Lublina i województwa lubelskiego poprzez prowadzoną działalność dydaktyczną, badawczą i kulturalną oraz promocję regionu w kraju i za granicą. Kadra akademicka prowadzi badania naukowe w zakresie dyscypliny nauki o zarządzaniu, a ich efekty są wykorzystywane w procesie dydaktycznym co odpowiada powinnościom ujętym w misji Uczelni. Koncepcja kształcenia realizuje również cele strategiczne Wydziału w zakresie kształcenia, które zorientowane zostały na: Umieędzynarodowienie kształcenia; Poprawę jakości kształcenia; Poprawę warunków studiowania. Koncepcja zakłada bowiem rozwijanie procesu internacjonalizacji, doskonalenie metod dydaktycznych i uwzględnianie wyników monitorowania procesu kształcenia do jego doskonalenia. Koncepcja kształcenia, oferując studia na I i II stopniu, uwzględnia założenia procesu bolońskiego, w tym również zadania polityki zapewnienia jakości. Program studiów oferuje specjalności kształcenia odpowiadające na oczekiwania rynku pracy, które zostały zaprojektowane w konsultacji Radą Przedsiębiorców. Prowadzona na Wydziale wymiana międzynarodowa pozwala na wykorzystanie doświadczeń uczelni europejskich w modyfikacji i unowocześnianiu programu studiów, a z drugiej strony zachowuje pewne tradycje dydaktyczne wypracowane przez standardy kształcenia w kraju. Koncepcja kształcenia sprzyja zdobywaniu przez studentów kompetencji przystających do wymagań współczesnego rynku pracy, a jednocześnie daje im szansę na realizację zadań badawczych.

2. Ocena spełnienia kryterium 1.1 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* jest zgodna z misją i strategią Uniwersytetu odpowiada celom określonym w strategii Wydziału oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe.

1.2 Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.

1. Opis stanu faktycznego

Kierunek *zarządzanie* prowadzony na poziomie studiów I i II stopnia ma już długą tradycję dydaktyczną. Stąd rozwój kierunku zorientowany jest na aktualizację treści kształcenia, jak na przykład włączanie treści z zakresu globalizacji, kultury zarządzania w wymiarze międzynarodowym, uwzględniania rozwijających się teorii naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. Władze Wydziału przewidują uruchomienie nowych specjalności uwzględniających rozwój nauki jak i potrzeby rynku pracy. Planuje się uruchomienie takich specjalności jak : Business Intelligence (co jednocześnie wzmocni dążenie do internacjonalizacji kształcenia), Systemy informacyjne zarządzania (uruchomienie tej specjalności, jej program budowany będzie z współpracującymi WE z przedsiębiorstwami z branży IT), *zarządzanie* i biznes międzynarodowy. W planach rozwoju kierunku przewiduje się dalszy rozwój kontaktów z przedstawicielami rynku pracy w tym z Radą Przedsiębiorców i uwzględnienie tendencji oczekiwań rynku pracy wobec absolwentów kierunku. Z uwagi na posiadane przez Wydział uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu, w planach rozwojowych kierunku jest miejsce na przygotowanie

studentów do podejmowania kształcenia na studiach III stopnia. Zespół oceniający zaleca podjęcie działań zapewniających umiędzynarodowienie procesu kształcenia.

2. *Ocena spełnienia kryterium 1.2 - w pełni*

3. *Uzasadnienie oceny*

Plany rozwoju kierunku zorientowane są na uwzględnianie tendencji zmian zachodzących w dyscyplinie nauki o zarządzaniu oraz na potrzeby rynku pracy.

1.3 Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.

1. *Opis stanu faktycznego*

Kierunek *zarządzanie* uchwałą Senatu UMCS nr XXII-33.4/11 z dnia 25 kwietnia 2012 roku został przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk ekonomicznych – dyscypliny nauki o zarządzaniu. Analiza opisu kierunkowych efektów kształcenia na poziomie studiów I i II stopnia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych wskazuje iż są one osadzone w dyscyplinie nauki o zarządzaniu, odwołując się do jej metod, wiedzy i problemów a zatem przyporządkowanie to jest właściwe.

2. *Ocena spełnienia kryterium 1.3 - w pełni*

3. *Uzasadnienie oceny*

Analiza opisu efektów kształcenia kierunku *zarządzanie* dla studiów I i II stopnia wskazuje, iż kierunek został właściwie przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk ekonomicznych – dyscypliny nauki o zarządzaniu.

1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami kształcenia określonymi w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji.*

1. *Opis stanu faktycznego*

Dla kierunku *zarządzanie* na poziomie studiów I stopnia opracowano 23 efekty w zakresie wiedzy 19 w zakresie umiejętności i 8 w zakresie kompetencji społecznych. Efekty te zostały przyporządkowane do wszystkich efektów obszarowych określonych w ramach Krajowych Ram Kwalifikacji w zakresie nauk społecznych - profil ogólnoakademicki. Niektóre efekty mają charakter dość szczegółowy jak np. „Zna metody analizy strategicznej przedsiębiorstwa i jego otoczenia”, co sprzyja jego weryfikacji. Z kolei efekt „Definiuje atrybuty przedsiębiorstw oraz organizacji sektora publicznego” zorientowany jest na organizację tylko sektora publicznego. Przyporządkowanie każdego efektu do określonych dla każdego przedmiotu celów i ich treści pozwala na opracowanie odpowiedniego systemu ich weryfikacji.

Na studiach II stopnia opracowano 23 efekty w zakresie wiedzy, 19 w zakresie umiejętności i 8 w zakresie kompetencji społecznych. Analiza opisu efektów wskazuje, iż są one osadzone w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. Efekty te zostały przyporządkowane do wszystkich efektów obszarowych określonych w ramach KRK w zakresie nauk społecznych dla studiów II stopnia profilu ogólnoakademickiego. Opis efektów dla studiów II stopnia wyraźnie akcentuje pogłębienie wiedzy i jej zaawansowanie, rozwinięte umiejętności, w tym umiejętności badawcze jak np. „Potrafi zaproponować rozwiązania i uczestniczyć w procesach podejmowania decyzji”, „Zna zaawansowane metody i narzędzia gromadzenia i wykorzystania danych w modelowaniu procesów zachodzących w organizacjach”. Cele dydaktyczne przedmiotów są spójne z efektami kierunkowymi poprzez ich uszczegółowienie. Każdy efekt kierunkowy jest uszczegóławiany i konkretyzowany w celach odpowiednio przyporządkowanych, na ogół od kilku do kilkunastu przedmiotów. Z kolei każdy efekt kierunkowy przyporządkowany jest do jednego lub dwóch efektów obszarowych, co wypełnia ich

zakres. Ujęcie opisu efektów zarówno studiów I jak i II stopnia jest opisane językiem zrozumiałym, właściwym dla Krajowych Ram Kwalifikacji jak również uwzględniającym terminologię właściwą dla dyscypliny nauki o zarządzaniu. Analiza opisu efektów kierunkowych i celów przedmiotowych pozwala uznać, iż ich realizacja tworzy możliwości nabycia przez studentów kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy oraz w dalszej edukacji. Opis efektów jest komunikatywny, zrozumiały dla studentów, a przyporządkowanie celów przedmiotowych do efektów kierunkowych ilustruje macierz przyporządkowania, a także informacje zawarte w sylabusach. Przyporządkowanie każdego efektu kierunkowego do określonych dla każdego przedmiotu celów i ich treści kształcenia pozwala na opracowanie odpowiedniego systemu weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Efekty kształcenia zakładane dla studiów I i II stopnia uwzględniają również nabycie przez studentów kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy oraz w dalszej edukacji.

W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA większość studentów wizytowanego kierunku stwierdziła, że jest im znane pojęcie „efekt kształcenia”, żaden z uczestników nie potrafił wymienić trzech ich rodzajów: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Studenci nie potrafili wskazać, gdzie i w jaki sposób mogą się zapoznać z efektami kształcenia, przypisanymi do poszczególnych przedmiotów. Analiza własna kierunkowych i modułowych efektów kształcenia pozwala stwierdzić, że zostały sformułowane w sposób zrozumiały. Sugeruje się rozważenie działań, które pozwoliłyby na zapoznanie studentów z problematyką efektów kształcenia, przykładowo poruszenie tematu efektów kształcenia na szkoleniach z praw i obowiązków studenta.

2. Ocena spełnienia kryterium 1.4 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Zakładane efekty kierunkowe dla studiów I i II stopnia na kierunku *zarządzanie* zostały przyporządkowane do wszystkich efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych profilu ogólnoakademickiego, określonych w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, zachowując z nimi właściwą spójność. Efekty nawiązują do wiedzy i metod naukowych dyscypliny nauki o zarządzaniu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalają na stworzenie systemu ich weryfikacji. Efekty kształcenia zakładane dla studiów I i II stopnia uwzględniają również nabycie przez studentów kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy oraz w dalszej edukacji.

1.5 Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiającą studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonego dla ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim.*

1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy.

1.5.2. Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku.*

1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia - co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań, obejmujące podstawowe umiejętności badawcze, takie jak: formułowanie i analiza problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań, zaś studentom studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – udział w prowadzeniu badań w warunkach właściwych dla zakresu działalności badawczej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie prac badawczych przez studentów.*

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć powiązanych

z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki związanej/związanych z ocenianym kierunkiem więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS.*

- 1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.*
- 1.5.7. Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa.*
- 1.5.8. W przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku zostały uwzględnione praktyki zawodowe, jednostka określa efekty kształcenia i metody ich weryfikacji, oraz zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku.
- 1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1. Opis stanu faktycznego

1.5.1. – nie dotyczy

1.5.2.

Dobór treści kształcenia oferowany w programie studiów kierunku *zarządzanie* jest ściśle podporządkowany realizacji kierunkowych efektów kształcenia jak i określonych dla każdego przedmiotu celów, co pokazuje macierz przyporządkowania oraz sylabusy, w których wskazano efekty kierunkowe realizowane przez dany przedmiot, z uwzględnieniem efektów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Analiza treści kształcenia zawartych w sylabusach poszczególnych przedmiotów pozwala uznać iż są właściwie dobrane, uwzględniają aktualny zakres wiedzy i metod odpowiednich dyscyplin naukowych, z których te przedmioty się wywodzą., opierają się na odpowiedniej i aktualnej literaturze przedmiotu. Treści kształcenia poprzez specjalności kształcenia zorientowane są również na potrzeby rynku pracy Na kierunku *zarządzanie* oferowane są takie specjalności, jak: na studiach I stopnia Reklama i nowoczesne formy komunikacji marketingowej, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, *Zarządzanie przedsiębiorstwem*, na studiach II stopnia: Systemy informacyjne w administracji i biznesie, *Strategiczne zarządzanie marką*, *Zarządzanie kapitałem społecznym*, *zarządzanie przedsiębiorstwem i organizacjami publicznymi*. Na uwagę zasługuje oferowanie treści kształcenia z zakresu bardziej zaawansowanej wiedzy na studiach II stopnia w ramach przedmiotów podstawowych jak np. makroekonomia II, mikroekonomia II, statystyka i ekonometria II, *zarządzanie strategiczne II*. Ważnym przedmiotem z punktu widzenia przygotowania absolwenta do rynku pracy jest przedmiot na studiach I i II stopnia Gra kierownicza kreujący umiejętności w zakresie podejmowania decyzji rozwiązywania problemów występujących w realnych warunkach funkcjonowania menedżera. Analiza sylabusów pozwala stwierdzić, iż treści kształcenia oferowane w programie studiów i I II stopnia tworzą pełne możliwości dla realizacji zakładanych efektów kształcenia na poziomie kierunku i przedmiotów.

1.5.3.

Metody kształcenia uwzględniają odpowiednie metody w tym samodzielne uczenie się studentów, co pokazują zarówno sylabusy przewidujące odpowiedni udział pracy własnej studenta w tym np. studiowanie literatury i przygotowanie się do egzaminu, przygotowanie projektu. Metody dydaktyczne jak i cele kształcenia przewidują takie aktywności obowiązujące studentów jak np.: opracowanie

projektów, rozwiązywanie zadań, dyskusje na zajęciach. Metody zajęć akcentują aktywizujące formy pracy ze studentami. co pokazała również wizytacja zajęć. (Np. zajęcia z przedmiotu zrównoważony rozwój bazowały na aktywnych ćwiczeniach, w których studenci samodzielnie kwalifikowali zadane problemy do trzech filarów zrównoważonego rozwoju dokonując odpowiedniego uzasadnienia). Podczas wizytacji przedstawiono wykaz 26 przedmiotów, na których realizowane są zajęcia projektowe. I tak np. na przedmiocie Techniki badan społecznych realizowany jest projekt Metodyka pracy licencjackiej, na przedmiocie Badania marketingowe studenci przygotowują Raport z badania ilościowego CAWI. Na studiach II stopnia, dla przykładu, można wskazać przedmiot Badania marketingowe, na którym realizowany jest projekt Pogłębiona analiza danych jakościowych oraz ilościowych CAWI, przedmiot Audyt personalny realizuje Projekt audytu personalnego, przedmiot *zarządzanie* procesami realizuje Projekt: mapowanie, analiza i optymalizacja wybranego procesu. Jedną z metod aktywizowania studentów są konkursy wymagające od uczestników przygotowania projektów z charakterze praktycznym. Przykładem jest Konkurs na najlepszy Projekt Studencki „Konkurencyjność Lublina jako miejsca lokalizacji dla firm z sektora BPO/SSC”, realizowany we współpracy z Urzędem Miasta Lublin. Zadaniem uczestników jest przygotowanie strategii komunikacji dla Lublina w zakresie pozyskiwania inwestorów zewnętrznych z sektora nowoczesnych usług biznesowych.

Program kształcenia, w tym nabywanie zakładanych umiejętności realizowany jest przy znaczącym wykorzystaniu profesjonalnego oprogramowania informatycznego. I tak : program RAKS 2000 – wykorzystywany jest przy realizacji operacji F-K, program Symfonia –w zajęciach z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, BIRT – Business Intelligence Reporting Tool – jako narzędzie z zakresu analityki biznesowej, MS Project – oprogramowanie do zarządzania projektami, Visio a także WINK (narzędzia graficzne) przydatne dla studentów przy opracowywaniu prezentacji biznesowych – a także zaawansowane funkcje Excel, Access.

Wydział zapewnia studentom I stopnia przygotowanie do prowadzenia badan w module programowym praca dyplomowa oraz, co wskazała rozmowa z nauczycielami akademickim, w takich przedmiotach jak np.: badania marketingowe, *zarządzanie* projektami, statystyka, ekonometria, na których studenci są przygotowywane do prowadzenia analiz rynku, projektowania badan ankietowych a więc formułowania i analizy problemów badawczych, doboru metod i narzędzi badawczych, opracowania i prezentacji wyników badań. I tak np. egzamin dyplomowy przewiduje prezentację wyników badań ujętych w pracy dyplomowej. Program kształcenia tworzy też pełne możliwości studentom II stopnia udziału w prowadzeniu badan w zakresie dyscypliny nauki o zarządzaniu. udział ten zapewniony jest w procesie dyplomowania. Prace magisterskie mają charakter prac badawczych, co na ogół potwierdza przegląd wylosowanych prac magisterskich. Studenci biorą też udział w projektach naukowych realizowanych w poszczególnych Katedrach, na co wskazywali nauczyciele akademicy. Na Wydziale działają bardzo prężnie Koła Naukowe, w których studenci kierunku *zarządzanie* mogą rozwijać zainteresowania naukowe i prowadzić badania. Efektem prac studentów podjętych w Kołach naukowych jak i pracach Katedr są publikacje. Podczas wizytacji przedstawiono wykaz 49 artykułów i rozdziałów w opracowaniach zwartych opublikowanych w latach 2010-2015 przez studentów, wygłoszonych na konferencjach naukowych referatów. I tak na 26 artykułów i 23 rozdziałów w publikacjach zwartych, w których studenci Wydziału byli współautorami około 50% dotyczy tematyki z zakresu kierunku *zarządzanie*. Ponadto studenci brali udział w 26 projektach badawczych realizowanych przez pracowników naukowych Katedr Wydziału, z których dla przykładu można wymienić np. takie tematy, jak: Lubelskie Asocjacje Zarządzania Zmianą Gospodarczą; Analiza wybranych elementów strategii marki POL-MAK. Przedstawiono wykaz 69 konferencji naukowych, w tym ogólnopolskich, zorganizowanych przez Koła Naukowe Wydziału, na których referaty wygłaszali studenci kierunku *zarządzanie*. Wskazano również na inne aktywności studentów w zakresie udziału w projektach badawczych jak np. realizacja cyklicznego projektu Akademia Marketingu.

Studenci kierunku *zarządzanie* w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA dobrze ocenili wykorzystanie aktywizujących form kształcenia w trakcie zajęć prowadzonych w ramach kierunku, przykładowo poprzez grupowe prace projektowe. W ich ocenie w trakcie zajęć byli przygotowani do prowadzenia podstawowych badan naukowych, przykładowo poprzez przygotowywanie, prowadzenie a następnie opracowywanie badan ankietowych w ramach jednego z przedmiotów. Podobnie, w ocenie studentów osoby zainteresowane mają możliwość włączenia rozwijania się w kołach naukowych, nie

znają przypadków kiedy studenci byli włączani w badania naukowe prowadzone przez Jednostkę, ale nie widzieli też przeszkód.

1.5.4.

Kształcenie na studiach I stopnia i stopnia trwa 6 semestrów a na studiach II stopnia 4 semestry. Czas trwania kształcenia uwzględnia nakład pracy własnej studenta oraz zajęcia pozostające w bezpośrednim kontakcie studenta i nauczyciela i umożliwia realizację zakładanych efektów kształcenia. Nakład pracy przeciętnego studenta ustalono na poziomie 25-30 godzin przypisując im 1 pkt ECTS. Ogólna liczba godzin określona w planie studiów wynosi na studiach I stopnia 2055 godzin na studiach stacjonarnych i 1252 na studiach niestacjonarnych, zaś na studiach II stopnia odpowiednio 1005 godzin i 506 godzin, co tworzy właściwe ramy dla realizacji zakładanych efektów kształcenia na obu poziomach i formach kształcenia..

1.5.5.

Ogólna liczba punktów ECTS przypisana programowi kształcenia na studiach I stopnia wynosi 180 a na studiach II stopnia 120 co jest zgodne z założeniami ujętymi w regulacjach prawnych a w tym z ogólną liczbą godzin kształcenia. Program studiów zakłada równomierne obciążenie studenta pracą, co ilustruje 30 p ECTS ustalone dla każdego semestru studiów. Określono punkty ECTS dla odpowiednich grup zajęć na studiach I stopnia, w tym zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli i studentów na poziomie 95 punktów ECTS, z nauk podstawowych - 62 p ECTS, języka obcego - 8, WF-1 p ECTS, z zakresu nauk humanistycznych - 5, niezwiązanych z kierunkiem studiów -16, o charakterze praktycznym - 124. Zespół oceniający uważa, iż zajęcia z nauk podstawowych powinny obejmować te, które tworzą fundamenty wiedzy dla kierunku *zarządzanie* (a więc podstawy zarządzania, nauka o organizacji, makroekonomia, mikroekonomia, matematyka, statystyka, podczas gdy w raporcie samooceny wskazano zajęcia takie, jak np.: *zarządzanie* jakością, *zarządzanie* marką, które wywodzą się z podstaw zarządzania). Również zajęcia o charakterze praktycznym powinny ujmować raczej tylko zajęcia aktywne, w których student nabywa konkretne umiejętności, a wskazana w raporcie samooceny liczba punktów ECTS (wskazana niewłaściwie jako suma dla wszystkich specjalności) dla tej grupy zajęć - 124 p. ECTS jest zawyżona i obejmuje również zajęcia wykładowe. Na studiach II stopnia punktacja ECTS dla odpowiednich grup zajęć jest właściwa, przy czym również do zajęć z nauk podstawowych zaliczono np. takie przedmioty jak *Zarządzanie* kapitałem ludzkim, *zarządzanie* procesami, które są pochodną nauk podstawowych. Również zawyżona jest punktacja dla zajęć o charakterze praktycznym.

W raporcie samooceny przedstawiono zarówno dla studiów I, jak i II stopnia wykaz zajęć, które są powiązane z prowadzonymi na kierunku *zarządzanie* badaniami naukowymi. Udział tych zajęć na studiach I st wynosi 58 % ECTS a na II stopnia 53 % ogółu p ECTS. Analiza tematyki badań naukowych wskazuje, iż dotyczą one takich zagadnień jak *zarządzanie* publiczne, zarządzanie jakością, *zarządzanie* kapitałem społecznym, zachowanie nabywców, kreowanie wartości dla klientów, innowacje w organizacji, sieć wartości, narzędzia marketingowe, kanały dystrybucji, zarządzanie przedsiębiorstwem. Przedmioty z tej grupy zajęć wykazane w raporcie samooceny są wyraźnie powiązane z tematyką badań naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu, zatem wskazanie to znajduje pełne potwierdzenie w treściach kształcenia ujętych w programie studiów.

1.5.6.

Program studiów zapewnia elastyczność kształcenia i umożliwia studentowi wybór treści kształcenia. Wybór ten tworzą: zajęcia na poszczególnych specjalnościach, czyli przedmioty specjalnościowe, seminarium dyplomowe, moduł przedmiotów ogólnowydziałowych, ogólnouniwersyteckich, wykłady fakultatywne, języki obce. Na studiach I stopnia zajęciom do wyboru przypisano około 33% ogółu p ECTS a na studiach II stopnia od 47 – 49, 5% ogółu p. ECTS.

Możliwość kształtowania własnej ścieżki kształcenia w ramach kierunku *zarządzanie* na studiach I stopnia odbywa się poprzez wybór jednej z trzech specjalności (realizowanych w trakcie trzeciego roku studiów) oraz poprzez wybór modułów, takich jak moduł przedmiotów ogólnouniwersyteckich czy ogólnowydziałowych. Na studiach II stopnia student może wybierać z pięciu specjalności, jak również w ramach modułów wybieralnych, podobnie jak na studiach I stopnia. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym studenci bardzo dobrze ocenili możliwość indywidualizacji procesu

kształcenia w ramach kierunku, w tym wybór specjalności, które w ich ocenie bardzo różnią się między sobą. W opinii studentów moduły do wyboru (ogólnouniwersyteckie i ogólnowydziałowe) są zróżnicowane.

W Regulaminie studiów na UMCS przewidziano możliwości realizacji przedmiotów wykraczających poza plan studiów wyłącznie w ramach indywidualnego programu studiów. Żaden ze studentów z uczestniczących w spotkaniu nie realizował dodatkowych przedmiotów, a uczestnicy nie widzieli takiej potrzeby. Sugeruje się jednak rozważnie wprowadzenia takiego uprawnienia, znacznie ułatwiającego studentom indywidualizację własnej ścieżki kształcenia.

1.5.7.

Program studiów obejmuje różnorodne formy zajęć jak wykłady, ćwiczenia, laboratoria, konwersatoria, seminaria. Udział zajęć aktywnych zarówno na studiach I jak i II stopnia sięga około 40% ogółu zajęć, co jest odpowiednie dla profilu ogólnoakademickiego i umożliwia realizację zakładanych efektów kształcenia w tym w zakresie umiejętności. Organizacja studiów określona została szczegółowo w Regulaminie studiów w § 18-24. Określono uchwałą Senatu, dotyczącą między innymi organizacji zajęć, liczebność grup studenckich w tym: ćwiczeniowych do 35 osób, konwersatoryjnych do 20 osób, lektoratów językowych do 20 osób, laboratoryjnych do 15 osób. Wykłady specjalistyczne uruchamiane są w grupach liczących nie mniej niż 20 osób, specjalności uruchamia się w przypadku, gdy wyboru dokona co najmniej 20 studentów. Minimalna liczba studentów na seminariach została określona na poziomie 8 osób. Ustalenia te nie budzą zastrzeżeń. Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku, a na studiach niestacjonarnych w około 10 zjazdach sobotnio-niedzielnych, na ogół co dwa tygodnie. Analiza harmonogramu zajęć pozwala uznać, iż organizacja zajęć nie budzi zastrzeżeń, przy czym na studiach niestacjonarnych zauważono (w przypadku jednego przedmiotu) nadmierne blokowanie zajęć (wykład 10 godzinny realizowany jest w dwóch blokach 5 godzinnych).

W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci kierunku *zarządzanie* bardzo dobrze ocenili określoną w planie studiów sekwencję realizacji przedmiotów. Stwierdzili, że następowanie po sobie przedmiotów jest logiczne i spójne, nie sugerowali również potrzeby wprowadzania zmian.

W opinii studentów kierunku zarządzanie dobór form zajęć i liczba godzin przypisanych do poszczególnych zajęć, w tym formy zajęć, są przygotowane w dobry sposób. Podobnie dobrze została oceniona proporcja między zajęciami teoretycznymi i praktycznymi.

Zdaniem studentów kierunku biorących udział w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA, liczebność grup zajęciowych, zarówno w przypadku grup wykładowych, czy ćwiczeniowych, jest odpowiednia i umożliwia efektywne kształcenie. W ocenie studentów nie zdarzały się przypadki, gdy zajęcia odbywały się w salach nieodpowiednio dobranych do wielkości grup.

1.5.8.

Program studiów przewiduje praktyki zawodowe w wymiarze 4 tygodni., które są realizowane na II roku studiów I stopnia. Organizacją praktyk zajmuje się pełnomocnik Dziekana ds. praktyk i staży. Zespół oceniający odbył rozmowę z pełnomocnikiem ds. praktyk, z której wyłania się bardzo staranny proces realizacji praktyk zawodowych. Wydział posiada bazę przedsiębiorstw spełniających określone przez Wydział warunki, które tworzą miejsca praktyk zawodowych. Program i regulamin praktyk zawodowych określa cele i zasady ich realizacji. Zaliczenie praktyk dokonuje pełnomocnik dziekana, jak również promotor, uwzględniając opinie opiekuna z ramienia przedsiębiorstwa lub instytucji, w której student odbywa praktykę.

Zgodnie z przedstawioną dokumentacją, program studiów I stopnia na kierunku *zarządzanie* przewiduje obowiązkowe praktyki zawodowe w wymiarze 4 tygodni w trakcie drugiego roku studiów. Praktyki odbywane są w przedsiębiorstwach zaproponowanych przez studenta, albo wybranych z bazy praktyk instytucji.

W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci pozytywnie ocenili organizację praktyk zawodowych w ramach kierunku, przyznali, że zasady ich organizacji są im znane, a w ich ocenie przebieg praktyk odbywa zgodnie z obowiązującymi w uczelni regulacjami. W przeważającej części samodzielnie wybierali miejsce ich realizacji, co pozwalało im na wybór miejsc najbardziej ich interesujących. W większości studenci byli także usatysfakcjonowani z ich przebiegu.

Zgodnie z Regulaminem studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Ekonomicznym UMCS,

warunkiem zaliczenia praktyk jest prowadzenie i przedstawienie dziennika praktyk. Na podstawie informacji uzyskanych w trakcie wizytacji, nie wynika, że uczelnia prowadzi hospitacje praktyk w jakiegokolwiek formie.

1.5.9.

Program kształcenia na kierunku *zarządzanie* sprzyja umiędzynarodowieniu poprzez prowadzoną współpracę międzynarodową. Wydział Ekonomiczny realizuje ponad 20 umów w zakresie wymiany międzynarodowej studentów i pracowników z uczelniami krajów UE. W ramach programu Erasmus w latach 2012/13-2014/15 ok. 40 studentów studiowało za granicą, a kilku pracowników prowadziło zajęcia dydaktyczne w partnerskich ośrodkach akademickich. Oferowane są też zajęcia w języku angielskim dla studentów zagranicznych. Ważnym elementem procesu umiędzynarodowienia jest uczestnictwo studentów Wydziału, w tym kierunku *zarządzanie*, w grze Business Strategy Game rozgrywanej w j. angielskim, wspólnie z Gannon University (USA) - rok akademicki 2013/2014, w grze Marketplace rozgrywanej w języku angielskim ze studentami Kasetsart University z Bangkoku (Tajlandia) – rok akademicki 2014/2015, w grze strategicznej prowadzonej w języku angielskim przez P. Mohyl'a z Black Sea State University, USA, w której uczestniczyło 64 studentów.

Studenci kierunku *zarządzanie* mają możliwość uczestniczenia w wyjazdach zagranicznych w programie Erasmus+. Zgodnie z otrzymanym raportem samooceny, w programie od roku akademickiego 2011/12 brało udział kilkudziesięciu studentów Jednostki. Równocześnie Jednostka gości z roku na rok coraz większą liczbę studentów zagranicznych. W trakcie spotkania studenci kierunku *zarządzanie* ocenili ofertę wymian zagranicznych oferowaną przez Uczelnię jest dużą, a kilka osób dobrze oceniło wsparcie uczelni w postaci Biura UMCS ds. obsługi studiów i studentów zagranicznych oraz Wydziałowego Koordynatora Programu Erasmus. W ich ocenie odszukanie informacji dotyczących wymian nie jest trudne, ale nie potrafili poprawnie wskazać jednostki Uczelni odpowiedzialnej za wymianę. Biuro nie posiada własnej strony internetowej, ale informacje umieszczone są w jednej z podstron portalu UMCS. Zawarte w niej materiały dość wyczerpująco opisują temat.

Studenci kierunku *zarządzanie* w trakcie spotkania z Zespołem Wizytującym PKA stwierdzili, że, oprócz lektoratów, mają także możliwość uczestniczenia w zajęciach prowadzonych w języku angielskim. Studenci zostali także poproszeni o wypowiedź na temat systemu punktów ECTS. Studenci w większości nie byli świadomi istoty systemu, ale kilkoro z nich wskazało na możliwość uczestnictwa w wymianach zagranicznych. Studenci po zapoznaniu z rolą punktów ECTS i poproszeni o opinię, stwierdzili, że punkty są przeważnie odpowiednio przypisane do przedmiotów. W ich ocenie przedmioty wymagające większego nakładu mają przypisaną odpowiednio większą liczbę punktów ECTS.

2. Ocena spełnienia kryterium 1.5 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Kierunek *zarządzanie* został przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, dziedziny nauki ekonomiczne, dyscypliny nauki o zarządzaniu. Efekty kształcenia określone dla studiów I jak i II stopnia dobrze wyznaczają tożsamość kierunku i są spójne z efektami obszarowymi określonymi w ramach KRK. Program studiów umożliwia w pełni realizację zakładanych efektów kształcenia. System ECTS właściwie określa nakład pracy studentów. Program umożliwia wybór zajęć w około 30% p ECTS, zgodnie z zainteresowaniami studentów. Stosowane metody dydaktyczne oraz formy zajęć i ich organizacja umożliwiają realizację zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Organizacja i program praktyk zawodowych w istotny sposób sprzyja podnoszeniu kompetencji społecznych absolwentów kierunku. Proces umiędzynarodowienia kształcenia jest rozwijany.

1.6 Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów. *

1. Opis stanu faktycznego

1.6.1.

Zasady rekrutacji na Wydziale Ekonomicznym UMCS określone są w odpowiednich Uchwałach Senatu. Na rok akademicki 2015/2016 zasady rekrutacji reguluje Uchwała senatu nr XXIII-17.12/14 z dnia 28 maja 2014. Przyjęcia na studia I i II stopnia kierunku *zarządzanie* odbywają się w drodze konkursowej. Konkurs na studia I stopnia obejmuje wyniki maturalne, a na studia II stopnia wyniki dyplomu ukończonych studiów. Ponadto dopuszcza się możliwość wprowadzenia egzaminu pisemnego, ustnego, jak również stosowania kilku form jednocześnie. Określono warunki przyjęć osób z dyplomem studiów wyższych lub maturą zagraniczną. Zasady rekrutacji przewidują również przyjęcia na studia na podstawie złożonych dokumentów wg kolejności zgłoszeń. Na studia II stopnia stacjonarne i niestacjonarne kandydaci są przyjmowani według rankingu ocen na dyplomie studiów I stopnia lub II stopnia lub jednolitych magisterskich. Limity przyjęć na poszczególne kierunki studiów ustala Rektor. Określone zostały procedury postępowania kwalifikacyjnego dla Wydziałowych Komisji rekrutacyjnych. Określono dokumenty, które kandydaci zobowiązani są złożyć. Określono tryb postępowania odwoławczego. Uchwała określa przedmioty, które są uwzględniane w postępowaniu kwalifikacyjnym. Dla kierunku *zarządzanie* bierze się pod uwagę takie przedmioty jak matematyka, historia, geografia oraz język obcy nowożytny. Można zatem stwierdzić, iż zasady rekrutacji pozwalają na właściwy dobór kandydatów i zapewniają respektowanie zasady równych szans w procesie rekrutacji na studia na kierunku *zarządzanie*.

W trakcie rekrutacji na studia I stopień kandydaci na kierunek studiów *zarządzanie* przedstawiają świadectwo z egzaminu maturalnego, a podstawą przyjęć są wyniki z dwóch przedmiotów: języka obcego oraz jednego z grupy: matematyka, historia, geografia. Przy rekrutacji na studia II stopnia, kandydat przedstawia dyplom ukończenia studiów I stopnia. Zdaniem studentów kierunku *zarządzanie* biorących udział w spotkaniu z Zespołem Wizytującym PKA, zasady rekrutacji są przejrzyste i sprawiedliwe, a proces rekrutacyjny był zorganizowany sprawnie.

Uczelnia informuje o warunkach rekrutacji na kierunek przy pomocy portalu rekrutacyjnego. Zakładka zawiera istotne informacje kandydata na studia, w szczególności terminy, wykazy dokumentów i opłaty, a także skrócony wykaz kierunkowych efektów kształcenia. W zakładce powinien znaleźć się odsyłacz do programu studiów dla kierunków, w tym finanse i rachunkowość, co ułatwi kandydatom na studia dotarcie do informacji na temat kierunku studiów. Strona jest dostępna także w języku angielskim i ukraińskim.

1.6.2.

Senat UMCS Uchwałą nr XXIII-22.3/15 z dnia 28 stycznia 2015 roku określił zasady potwierdzania efektów uczenia się a uchwałą nr 10/06/2015 z dnia 18 czerwca określił procedurę potwierdzania efektów uczenia się. Zasady przewidują powołanie Komisji Wydziałowej odpowiedzialnej za prawidłowe potwierdzanie efektów uczenia się. Analiza opracowanych zasad pozwala uznać iż nie budzą one zastrzeżeń. Na Wydziale nie przeprowadzono jeszcze potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza systemem studiów wyższych.

2. Ocena spełnienia kryterium 1.6 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Zasady rekrutacji pozwalają na właściwy dobór kandydatów i zapewniają respektowanie zasady równych szans w procesie rekrutacji na studia I i II stopnia kierunku *zarządzanie*. Senat UMCS określił zasady i procedury potwierdzania efektów uczenia się.

1.7 System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. *

1.7.1. Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu

dypłomowego, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć.*

1. Opis stanu faktycznego

1.7.1.

Metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia zostały ujęte w sylabusach przedmiotów Analiza sylabusów, przeprowadzone rozmowy z kadrą oraz władzami wydziału pozwalają uznać, iż stosowane są właściwe sposoby weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na wszystkich zajęciach, w tym na zajęciach z języków obcych. Lektoraty kończą się egzaminem na poziomie B2 na studiach I stopnia i B2+ na studiach II stopnia. Stosowane są takie sposoby weryfikacji efektów kształcenia jak egzaminy, kolokwia, projekty, prezentacje, obserwacja aktywności studentów na zajęciach, opracowanie studium przypadku, dyskusje. Zasady oceny osiągnięcia efektów kształcenia ujęte są w regulaminie studiów. Zasady te umożliwiają monitorowanie efektów kształcenia analizę struktury wystawianych ocen. Przedstawiona informacja w raporcie samooceny wskazuje iż struktura ocen nie budzi zastrzeżeń – udział ocen niedostatecznych, jak i bardzo dobrych wskazuje na zróżnicowany poziom przygotowania studentów. Weryfikacja końcowych efektów kształcenia odbywa się w procesie dyplomowania. Proces dyplomowania określony jest w Regulaminie studiów. Ponadto Wydział ma opracowane warunki i zasady przygotowania prac dyplomowych i przeprowadzania egzaminu dyplomowego oraz prowadzenia seminariów dyplomowych. Prace dyplomowe i magisterskie podlegają recenzji promotora i recenzenta. Ponadto od roku 2015/2016 wszystkie prace podlegają weryfikacji w ramach systemu antyplagiatowego. Określono wymogi merytoryczne i formalne prac dyplomowych. Na egzaminie dyplomowym obowiązują dwa pytania, w tym jedno z zakresu pracy, a jedno z zakresu kierunku studiów. Na studiach II stopnia obowiązują trzy pytania, w tym jedno z zakresu pracy, dwa z zakresu kierunku. Studenci przygotowują się do egzaminu dyplomowego na podstawie przedstawionych do wiadomości 50 zagadnień z zakresu kierunku *zarządzanie*. Ocena końcowa z egzaminu dyplomowego jest obliczana jako 60% ocen z przebiegu studiów i po 20% z oceny pracy i egzaminu dyplomowego. Zespół oceniający zaleca rozważenie wprowadzenia do standardów prac magisterskich warunku obligatoryjnego zapewnienia pracom charakteru badawczego. Praktyki zawodowe mają określone efekty kształcenia, a ich weryfikacji dokonuje opiekun praktyki oraz promotor na podstawie przygotowanego sprawozdania studenta odnoszącego się do realizacji celu praktyki, efektów kształcenia. Ponadto opiekun praktyki z ramienia instytucji lub przedsiębiorstwa wystawia studentowi opinię. Weryfikacja efektów zdobytych na praktykach jest bardzo staranna. Spotkanie Zespołu Oceniającego z przedstawicielami Rady Przedsiębiorców potwierdziło, iż dyskusja nad zasadami weryfikacji efektów osiągniętych na praktykach jest prowadzona.

W opinii studentów kierunku *zarządzanie* biorących udział w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA, zasady oceniania są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia i umożliwiają sprawdzenie osiągniętych efektów, a wymagania stawiane przez nauczycieli akademickich w celu zaliczenia zajęć są powiązane z treściami przedstawianymi na zajęciach. Są również realizowane konsekwentnie, a studenci uczestniczący w spotkaniu mieli pozytywne doświadczenia w tym zakresie. Zdaniem studentów sylabusy z różnych przedmiotów są dobrym źródłem informacji o przedmiocie i zawierają komplet niezbędnych informacji. Są również dostępne w ich ocenie dla wszystkich przedmiotów w ramach kierunku, za pomocą systemu USOS.

Regulamin studiów wyższych w UMCS określa także przebieg procesu dyplomowania. Znaczna część studentów uczestniczących w spotkaniu, będąca absolwentami studiów I stopnia studiów ocenianego kierunku, określiło go jako przejrzysty. Zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego są w ich ocenie zadowalające, a sam przebieg egzaminu jest poprawny.

1.7.2.

Analiza sylabusów, przegląd losowo wybranych prac etapowych i dyplomowych a także protokołów zaliczeniowych i egzaminacyjnych, wizytacja zajęć spotkanie ze studentami i kadrą akademicką pozwala uznać, iż System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia

rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym studenci kierunku *zarządzanie* dobrze ocenili przejrzystość systemu oceniania, wskazując regulamin studiów oraz karty przedmiotów jako źródło informacji o zasadach zaliczenia przedmiotu.

Zawarte w Regulamin studiów wyższych w UMCS regulacje to powszechnie spotykane oraz transparentne zasady zaliczenia przedmiotów, umożliwiające studentowi na egzekwowanie sprawiedliwego oceniania. Uwagę budzi brak doprecyzowania dopuszczalnych form pracy dyplomowej, na co pozwala znowelizowana ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym. Wspominane rozwiązanie pozwoliłoby przykładowo za dopuszczenie form pracy dyplomowej, innych niż tradycyjnie przyjęte, przykładowo serii recenzowanych artykułów naukowych.

2. Ocena spełnienia kryterium 1.7 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Analiza sylabusów, przeprowadzone rozmowy z kadrą oraz władzami wydziału a także wizytacja kilku zajęć pozwalają uznać, iż stosowane są właściwe sposoby weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, zarówno na etapie zaliczania semestru, jak i na bieżąco, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej, jej oceny i przeprowadzania egzaminu dyplomowego. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 2 – w pełni

Liczba osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów oraz struktura kwalifikacji naukowych reprezentowana przez obszary badawcze, do których należy ich dorobek naukowy w pełni umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Prowadzona polityka kadrowa jest podporządkowana nadrzędnemu celowi, którym jest rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, a w szczególności nakierowana na działania promujące poszerzenie kadry pracowników samodzielnych.

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 2

- dalszy rozwój kadry, w szczególności w uzyskiwaniu stopni i tytułów naukowych;**
- intensyfikację działań w zakresie aplikowania o granty zewnętrzne, w tym z NCN i NCBiR**

2.1 Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy-zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.*

1. Opis stanu faktycznego

Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie nauk o zarządzaniu - dyscypliny naukowej, do której odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a liczba 27 nauczycieli, w tym 8 samodzielnych, jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.

Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim. Analiza spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego obejmuje posiadane tytuły i stopnie naukowe, specjalizację naukową oraz dorobek naukowy nauczycieli akademickich, a także obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim, złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie

do minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów oraz ich zatrudnienie Uczelni.

Minimum kadrowe spełnia warunki określone w rozporządzeniu stanowiącym poz. 4 Załącznika nr 1 raportu. W związku z powyższym do minimum kadrowego kierunku *zarządzanie* prowadzonego na poziomie studiów I i II stopnia zalicza się 27 osób, gdyż posiadają zapewniający realizację programu studiów dorobek naukowy w obszarze wiedzy, odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie dyscypliny naukowej, do której odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku, co stanowi spełnienie wymagań określonych w § 12 ust 1 rozporządzenia, o którym mowa w Załączniku nr 1 do raportu z wizytacji.

Osoby zaliczone do minimum kadrowego zostały zatrudnione w Uczelni (nie później niż od początku semestru studiów) w pełnym wymiarze czasu pracy, a zatem spełnione zostały wymagania określone w § 13 ust. 1 rozporządzenia, o którym mowa powyżej oraz w art. 9a ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Analiza obciążeń dydaktycznych nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe wykazała, iż wszyscy spełniają warunki określone w § 13 ust. 2 tego rozporządzenia.

W wyniku weryfikacji akt osobowych osób stanowiących minimum kadrowe stwierdza się, iż wszystkie teczki zawierają dokumentację poświadczającą uzyskanie stopni i tytułów naukowych. Dokumenty dotyczące nawiązania stosunku pracy (mianowania i umowy o pracę) zawierają informacje o Uczelni, jako podstawowym miejscu pracy zgodnie z art. 119 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

W związku z analizą dokumentacji, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego stwierdzono, iż osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają także warunki określone w art. 112a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, co potwierdzają również dane zawarte w „Zintegrowanym systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on”.

Oceniany kierunek *zarządzanie* został przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk ekonomicznych, dyscypliny nauk o zarządzaniu. A zatem stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, do liczby studentów kierunku powinien spełniać wymagania określone w § 17 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia określonego w poz. 4 Załącznika nr 1 raportu.

Na ocenianym kierunku studiuje 903 osoby. Stosunek ten wynosi 1:33 przy obowiązującym nie mniejszym niż 1:120 – dla kierunków studiów w obszarze nauk społecznych, zatem wymagania w tym zakresie zostały spełnione.

2. Ocena spełnienia kryterium 2.1 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Kadra akademicka stanowiąca minimum kadrowe dla kierunku *zarządzanie* posiada kwalifikacje naukowe wyraźnie zorientowane na potrzeby kształcenia, jak i prowadzenia badań naukowych oraz zapewniające rozwój kierunku. Dorobek osób stanowiących minimum kadrowe należy do dyscypliny naukowej nauki o zarządzaniu, a więc dyscypliny, do której odnoszą się efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku. Bardzo bogaty i aktualny dorobek naukowy osób z minimum kadrowego pokrywa bardzo szerokie spektrum zagadnień dyscypliny nauki o zarządzaniu, związanych z realizacją procesu dydaktycznego na ocenianym kierunku.

2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie.*

1. Opis stanu faktycznego

Kadra naukowo-dydaktyczna realizuje przedsięwzięcia badawcze w ramach badań statutowych oraz grantów zewnętrznych o charakterze krajowym i międzynarodowym oraz uczestniczyła w projektach dydaktycznych, między innymi w 5-letni programie: „Synergia” – kształtowanie kompetencji studentów Wydziału Ekonomicznego poprzez zdobywanie wiedzy praktycznej POKL. 4.1 – realizowanym od 1.10.2009 do 30.09.2014. Dorobek naukowy kadry dydaktycznej, jej doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne na kierunku *Zarządzanie* są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.

<p>2. <i>Ocena spełnienia kryterium 2.2 – w pełni</i></p> <p>3. <i>Uzasadnienie oceny</i></p> <p>Dorobek naukowy kadry dydaktycznej, jej doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne na kierunku <i>Zarządzanie</i> są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.</p>
<p>2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.</p>
<p>1. <i>Opis stanu faktycznego</i></p> <p>Polityka kadrowa Wydziału Ekonomicznego ukierunkowana jest na rozwój kompetencji pracowników naukowo-dydaktycznych i ich międzynarodową aktywność naukową. Służą temu: Wydziałowe Seminarium Habilitacyjne (Uchwała nr 11/0112014 Rady Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia zasad utworzenia Wydziałowego Seminarium Habilitacyjnego), system dodatków finansowych „nauka” (powstaje podobny system dodatków „dydaktyka”), wsparcie wyjazdów zagranicznych kadry (tzw. granty dziekańskie), aktywność wydawnictwa ToKnowPress, cotygodniowe zajęcia z języka angielskiego, aktywność Pełnomocnika dziekana ds. programów międzynarodowych; nieprzedłużanie zatrudnienia pracownikom o niskiej aktywności naukowej, uwzględnianie ocen studentów przy ocenach okresowych; wymuszanie stosowania sprzętu multimedialnego przez zapewnienie jego maksymalnej dostępności w trakcie zajęć i wyposażenie każdego pracownika naukowo-dydaktycznego w niezbędny sprzęt, wnioski o nagrody rektorskie wyłącznie za osiągnięcia naukowe.</p> <p>2. <i>Ocena spełnienia kryterium 2.3 – w pełni</i></p> <p>3. <i>Uzasadnienie oceny</i></p> <p>Polityka kadrowa Wydziału Ekonomicznego ukierunkowana jest na rozwój kompetencji pracowników naukowo-dydaktycznych oraz na wzrost międzynarodowej aktywności naukowej, system dodatków finansowych „nauka”, wsparcie wyjazdów zagranicznych kadry, cotygodniowe zajęcia z języka angielskiego, a także wnioski o nagrody rektorskie wyłącznie za osiągnięcia naukowe.</p>
<p>2.4 Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszaru/obszarów wiedzy, odpowiadającego/odpowiadających obszarowi/obszarom kształcenia, do którego/których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinie/dziedzinach nauki oraz dyscyplinie/dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.*</p>
<p>1. <i>Opis stanu faktycznego</i></p> <p>Kadra ocenianego kierunku realizuje badania naukowe (badania statutowe, badania NCN – OPUS 7, OPUS 5), które mieszczą się w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. Uzyskane wyniki badań korespondują z efektami kształcenia na kierunku <i>zarządzanie</i>. Wykaz projektów NCN oraz realizowanych badań statutowych zawierał Załącznik do Raportu Samooceny. Badania naukowe realizowane z jednostkami: Katedra Marketingu, Katedra Zarządzania Jakością Wiedzą, Zakład Analiz Rynkowych, Zakład Systemów Informacyjnych Zarządzania, Zakład Zarządzania oraz Zakład Zarządzania Zasobami Ludzkimi wspierają kształcenie na kierunku <i>zarządzanie</i>.</p> <p>2. <i>Ocena spełnienia kryterium 2.4 – w pełni</i></p> <p>3. <i>Uzasadnienie oceny</i></p> <p>Kadra ocenianego kierunku realizuje badania naukowe (badania statutowe, badania NCN – OPUS 7, OPUS 5), które mieszczą się w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu.</p>
<p>2.5 Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.</p>
<p>1. <i>Opis stanu faktycznego</i></p> <p>Kadra kierunku wykorzystuje wyniki prowadzonych badań w ramach zajęć obligatoryjnych, jak i (przede wszystkim) zajęć do wyboru, których zestaw zmieniany jest co semestr. Wykładowcy są zachęceni przez władze Wydziału do upowszechniania wyników swoich badań w ramach wykładów fakultatywnych i ogólnowydziałowych, co brane jest pod uwagę przy ocenach okresowych. Dodatkowo studenci zapoznają się corocznie z indywidualnymi obszarami badawczymi proponowanymi przez pracowników, zgłaszających tematykę seminariów dyplomowych i magisterskich. W części przypadków, zwłaszcza seminariów na kierunku <i>zarządzanie</i> – studenci opracowują swoje prace dyplomowe na podstawie wyników badań zgromadzonych w trakcie prac</p>

realizowanych przez ich opiekunów, na zlecenie podmiotów zewnętrznych. Wyniki takich badań służą więc współpracy z praktyką biznesu, rozwojowi naukowemu pracownika i finalizacji procesu kształcenia studenta.

2. Ocena spełnienia kryterium 2.5 – w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Kadra kierunku wykorzystuje wyniki prowadzonych badań w ramach zajęć obligatoryjnych, jak i zajęć do wyboru. Doskonalenie programu odbywa się także poprzez upowszechnianie wyników badań, w ramach wykładów fakultatywnych i ogólnowydziałowych. Dodatkowo studenci zapoznają się corocznie z indywidualnymi obszarami badawczymi proponowanymi przez pracowników, zgłaszających tematykę seminariów dyplomowych i magisterskich.

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 3 – w pełni

Wydział Ekonomiczny współpracuje z otoczeniem społecznym i gospodarczym Lublina. Na Wydziale działa Rada Przedsiębiorców, z którą konsultowane są efekty kształcenia i ich weryfikacja, oferty nowych specjalności, organizacja praktyk zawodowych.

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 3

Zespół oceniający zaleca rozwijanie form współpracy z instytucjami i przedsiębiorstwami otoczenia społecznego i gospodarczego w szczególności w zakresie weryfikacji umiejętności i kompetencji społecznych, realizowania wspólnych projektów pogłębiających umiejętności wykorzystywania wiedzy teoretycznej do doskonalenia kompetencji społecznych.

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, w przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku praktyki te zostały uwzględnione.*

1. Opis stanu faktycznego

Wydział Ekonomiczny współpracuje z przedsiębiorstwami i instytucjami działającymi w regionie lubelskim. Przy Wydziale działa Rada Przedsiębiorców. Zespół oceniający spotkał się z przedstawicielami Rady oraz kilku przedsiębiorstw i instytucji Lublina. Na podstawie tego spotkania można stwierdzić, iż współpraca przynosi korzyści zarówno Wydziałowi, jak i instytucjom współpracującym. Władze Wydziału korzystają z opinii Rady dotyczących zakładanych i uzyskiwanych efektów kształcenia, doskonalenia programów i planów studiów oraz organizacji praktyk zawodowych. Sugestie członków Rady stanowią również podstawę do podejmowania prac nad nowymi kierunkami i specjalnościami studiów, w tym na kierunku *zarządzanie*. W latach 2010-14, realizowano na Wydziale projekt „Synergia. Kształtowanie kompetencji studentów Wydziału Ekonomicznego UMCS poprzez zdobywanie wiedzy praktycznej”, który znacznie rozszerzył formy współpracy z przedstawicielami praktyki gospodarczej i pozwolił na wprowadzenie do programu kształcenia regularnych wykładów ludzi biznesu, a także projektów realizowanych przez studentów na potrzeby zamawiających je przedsiębiorstw. Wydział powołał Pełnomocnika Dziekana ds. Staży i Praktyk, którego powinnością jest między innymi stały kontakt z biznesem, co pozwala na bezpośrednią weryfikację poziomu oczekiwań kompetencyjnych przedsiębiorców i tworzy podstawę do modyfikacji programów kształcenia. Sukcesywnie zawierane są z przedsiębiorstwami regionu porozumienia o współpracy i realizacji staży/praktyk zawodowych. Wydział posiada tzw. Bazę praktyk grupującą przedsiębiorstwa i instytucje, w których studenci mogą odbywać praktyki zawodowe obowiązkowe i dodatkowe. Studenci kierunku *zarządzanie* korzystają z Bazy praktyk i rocznie liczba praktyk zawodowych i dodatkowych sięga od 30 do 170. Wydział Ekonomiczny UMCS od kilku lat współpracuje z Wydziałem Strategii i Obsługi Inwestorów Urzędu Miasta Lublin w zakresie kształcenia kadr dla potrzeb inwestorów w specjalnej strefie ekonomicznej, z jednoczesnym uwzględnieniem oczekiwań dotyczących niezbędnych kompetencji absolwentów, poszukiwanych np. przez przedsiębiorstwa sektora BPO/SSC. Spotkanie zespołu oceniającego z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego wskazało, iż prowadzone są konsultacje nad efektami kształcenia, w szczególności w zakresie kompetencji w tym tzw. miękkich czyli interpersonalnych i komunikacyjnych, co zaowocowało wprowadzeniem do programu studiów zajęć kreujących takie

umiejętności. Uczestnicy spotkania podkreślali obopólne korzyści współpracy i wskazywali na potrzebę kontynuacji i wypracowanie nowych form tej współpracy

2. Ocena spełnienia kryterium 3.1 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Wydział Ekonomiczny współpracuje z otoczeniem społecznym i gospodarczym Lublina. Na Wydziale działa Rada Przedsiębiorców, z którą konsultowane są efekty kształcenia i ich weryfikacja, oferty nowych specjalności, organizacja praktyk zawodowych.

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem.*

1. Opis stanu faktycznego

Wydział nie prowadzi tej formy kształcenia.

2. Ocena spełnienia kryterium 3.2 nie podlega ocenie

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólniakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, a także prowadzenie badań naukowych

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 4 – w pełni

Jednostka zapewnia studentom pomieszczenia dydaktyczne przystosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku oraz oprogramowanie komputerowe właściwe dla potrzeb kierunku. Biblioteka zapewnia studentom dostęp do zalecanej w sylabusach literatury, zbiory biblioteczne tworzą możliwość prowadzenia badań naukowych zarówno pracownikom naukowym jak i studentom.

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 4

- dokończyć trwający w ciągu roku akademickiego remont pomieszczeń dydaktycznych

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów badawczych ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jednostka zapewnia studentom dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.*

1. Opis stanu faktycznego

Zajęcia prowadzone na kierunku *zarządzanie* odbywają się w budynku Wydziału Ekonomicznego UMCS. Wydział dysponuje infrastrukturą dostosowaną do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku. Pomieszczenia dydaktyczne mogą pomieścić jednorazowo ponad 1600 osób.

Powierzchnia dydaktyczna i badawcza Wydziału nie zwiększyła się w ostatnich latach, ale systematycznie podnoszony był jej standard i poprawiana funkcjonalność. Aule wykładowe wyposażone są w: projektory multimedialne, ekrany projekcyjne sterowane elektrycznie; nagłośnienie w postaci mikrofonów stacjonarnych i bezprzewodowych; rzutniki pisma i wizualizery, standardowe tablice wykładowe, a także urządzenia elektroniczne sterujące oświetleniem oraz roletami, żaluzjami lub zasłonami. Pomieszczenia auli są klimatyzowane oraz zabezpieczone akustycznie.

Pracownicy i studenci mają dostęp do sieci EDUROAM. Zajęcia wymagające pracy na komputerach realizowane są w laboratoriach komputerowych. Pracownicy naukowo-dydaktyczni dysponują pomieszczeniami 1- i 2-osobowymi, wyposażonymi w komputery i drukarki; posiadają też komputery przenośne wykorzystywane w trakcie zajęć dydaktycznych. Wszystkie sale wykładowe są także wyposażone w komputery stacjonarne z dostępem do Internetu i sprzęt projekcyjny. Oddzielny pokój mają wykładowcy spoza uczelni, prowadzący zajęcia na WE oraz doktoranci i lektorzy języków obcych, a także Samorząd Studentów Wydziału Ekonomicznego i koła naukowe, którzy posiadają 2 pomieszczenia.

Wydział dysponuje doskonałą bazą laboratoryjną w postaci 7 pracowni komputerowych (łącznie 154 stanowiska komputerowe) wyposażonych w nowoczesny sprzęt komputerowy (wymieniony w całości w latach 2013-2015) oraz oprogramowanie wspomagające realizowanie procesów badawczych i dydaktycznych (Windows 8, MS Word 2013, MS Excel 2013, MS Access 2013, MS Project 2013, MS Visio 2013, IBM SPSS Statistics 22, RAKS, System raportowania BIRT)

W laboratoriach komputerowych realizowany jest szeroki zakres zajęć dydaktycznych wspomaganych

narzędziami informatycznymi oraz platformą e-learningową (Wirtualny Kampus UMCS):

- analiza danych, analiza finansowa, behawioralna inżynieria finansowa, finanse przedsiębiorstw, ubezpieczenia,
- ekonometria, statystyka, portfel inwestycyjny,
- informatyczna rachunkowość finansowa i informatyczna rachunkowość zarządcza,
- gry kierownicze TEES 6, Marketplace, Business Strategy Game), symulacyjne gry logistyczne (metoda ABC, logistyka zaopatrzenia, metodyka MRP),
- systemy informatyczne MSP i systemy informatyczne w instytucjach finansowych,
- systemy informatyczne w ZZL i systemy wynagradzania.

W pracowniach komputerowych realizowane są także szkolenia komputerowe z zakresu obsługi pakietów biurowych oraz systemów wspierających *zarządzanie* przedsiębiorstwem, a także badania dotyczące prac licencjackich i magisterskich związanych z praktycznym zastosowaniem najnowszych osiągnięć informatyki. Dostępny sprzęt i oprogramowanie wykorzystywane są także do prowadzenia prac badawczych i analizy danych statystycznych. Wydział jest także uczestnikiem programu Ariadna, realizowanego przez LUBMAN UMCS, polegającego na zakupie zbiorowej licencji i wykorzystaniu w działalności dydaktycznej najnowszych pakietów oprogramowania SPSS.

W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci ocenili sale dydaktyczne i pracownie jako dostosowane do kształcenia na kierunku. Stwierdzili również, że sale są dostosowane do liczebności grup, ale zdarzają się przypadki, gdy na wykładach nie ma wystarczającej liczby miejsc, a w ich ocenie problem nie dotyczy wyłącznie pierwszego roku. W ocenie studentów wyposażenie sal jest dobrej jakości i względnie nowe, a także w dostatecznej ilości, umożliwiającej komfortowe prowadzenie zajęć. Z uwagi na charakter kierunku zajęcia nie odbywają się w specjalistycznych laboratoriach, z wyjątkiem pracowni komputerowych. Sugeruje się monitorowanie przez Jednostkę kwestii dopasowania sal do wielkości grup zajęciowych ze względu na pojawiające się uwagi studentów w tym zakresie.

2. Ocena spełnienia kryterium 4.1 – w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka zapewnia studentom pomieszczenia dydaktyczne przystosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku.

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.*

1. Opis stanu faktycznego

Studenci kierunku *zarządzanie* do swojej dyspozycji mają dwie biblioteki: Bibliotekę Główną UMCS oraz Bibliotekę Wydziału Ekonomicznego UMCS.

Biblioteka Wydziałowa obejmuje kilka agend, w tym wypożyczalnię i czytelnię, które pozwalają na pracę w komfortowych warunkach, w tym kilka stanowisk dla studentów z niepełnosprawnościami ruchu oraz wzroku. Biblioteka zapewnia także dostęp zdalny do zasobów w wersji elektronicznej, dostępnych po zalogowaniu się na indywidualnym koncie studenta.

Ponadto, Wydział zapewnia studentom możliwość korzystania z 9 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu w czytelni Biblioteki Wydziałowej oraz z 2 e-kiosków na korytarzach. Przestrzeń czytelni jest podzielona na część cichą i część do pracy grupowej, by umożliwić studentom swobodną dyskusję podczas zespołowej pracy nad przygotowywanymi projektami. Całość Biblioteki Wydziałowej dobrze zaprojektowana, wyposażona i chętnie wykorzystywana przez studentów.

Wydział zapewnia studentom możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych, zarówno w dysponującej 44 miejscami czytelni Biblioteki Wydziałowej (otwartej codziennie od 8.00 do 19.00, a w soboty od 9.00 do 14.30), jak i w czytelni Biblioteki Głównej UMCS – z otwartym dostępem do półek (w odległości 100 m od budynku WE). Obie biblioteki dysponują odpowiednią liczbą egzemplarzy książek zalecanych w sylabusach. Wszelkie wnioski dotyczące zakupu nowych książek, zarówno ze strony wykładowców, jak i studentów, są niezwłocznie realizowane. Biblioteka WE dysponuje blisko 46 tys. woluminów oraz prenumeruje 52 tytuły czasopism i gazet, a Biblioteka Główna UMCS ponad milionem jednostek. Studenci i pracownicy mają możliwość korzystania z 53 licencjonowanych bibliotecznych baz elektronicznych z dowolnych komputerów poza siecią UMCS.

Studenci w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym dobrze ocenili Bibliotekę, w tym także

dostępność literatury związanej z kierunkiem i zasoby elektroniczne, ale zwrócili uwagę na pojawiające się problemy z dostępnością części najbardziej pożądaných podręczników, których liczba egzemplarzy bywa niewystarczająca. Sugeruje się, aby władze Jednostki i kierownictwo Biblioteki Wydziałowej podjęły próbę rozwiązania problemu, przykładowo poprzez monitoring wypożyczeni najbardziej pożądaných pozycji książkowych i zakup dodatkowych egzemplarzy.

2. Ocena spełnienia kryterium 4.2 – w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka zapewnia studentom w pełni możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych.

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwia studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów.

1. Opis stanu faktycznego

Zgodnie z informacjami przedstawionymi w raporcie samooceny oraz uzyskanymi w trakcie wizytacji, uczelnia dysponuje systemem informatycznym umożliwiającym udostępnianie studentów materiałów dydaktycznym, w ramach systemu USOS, który jest wdrażany od kilku miesięcy. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci kierunku dobrze ocenili funkcjonowanie systemu i ocenili go jako sprawny. Zgodnie z pozyskanymi informacjami żaden przedmiot na ocenianym kierunku studiów nie jest prowadzony całościowo w formie e-learningu, a narzędzia informatyczne służą jedynie jako wsparcie.

2. Ocena spełnienia kryterium 4.3 – w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka zapewnia studentom dostęp do platformy edukacyjnej wspomagającej kształcenie na kierunku studiów i z niej korzysta w procesie kształcenia.

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 5 – w pełni

Jednostka w pełni zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 5

- zapewnienie skutecznej informacji dla studentów dotyczącej opiekunów lat, m.in. np. poprzez umieszczenie ich listy na stronie internetowej wydziału oraz ich udział w spotkaniach ze studentami,
- Rozważenie zmiany organizacji składania dokumentów do wniosków stypendialnych w taki sposób, aby kolejki były rozłożone bardziej równomiernie,
- Zaleca się umieszczenie wzorca umowy o kształcenie na stronie dotyczącej rekrutacji, a także na stronie Wydziału Ekonomicznego UMCS.

5.1 Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach.*

1. Opis stanu faktycznego

Studenci kierunku *zarządzanie* otrzymują wsparcie dydaktyczne w kilku formach. Jako pierwszą można wymienić konsultacje z nauczycielami akademickimi. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci dobrze ocenili taką formę kontaktu z nauczycielami, zwracając uwagę na jednostkowe problemy w tym zakresie. Kolejną formą wsparcia są sylabusy przedmiotów. Zdaniem studentów sylabusy są dość obszerne i łatwo dostępne przez stronę internetową uczelni. Analiza własna potwierdza, że z punktu widzenia oceny studenckiej te informacje są wystarczające

i przydatne. Studenci kierunku mogą otrzymywać także wsparcie od opiekuna roku, kilku studentom zdarzyło się korzystać z pomocy opiekuna w celu uzyskania informacji lub rozwiązania problemu. Informacji o tym, kto jest opiekunem nie ma na stronie internetowej Jednostki. Zaleca się, aby władze Jednostki zwróciły uwagę na rolę i zadania opiekunów roku

Regulamin studiów wyższych w UMCS stwarza możliwości indywidualizacji toku studiów dla wyróżniających się studentów dzięki indywidualnemu programowi kształcenia (IPK). Pozwala na modyfikację planu i programu nauczania w ramach kierunku, ze względu na zainteresowania studenta. Kolejnym sposobem kształtowania własnego toku studiów jest indywidualna organizacja studiów (IOS), która polega na zaliczaniu przedmiotów na warunkach uzgodnionych z dziekanem, co do harmonogramu zajęć, terminów zaliczeń i egzaminów. Studenci kierunku *zarządzanie* biorący udział w spotkaniu nie potrafili ocenić tego rodzaju wsparcia, nie orientowali się również, w jakich przypadkach można skorzystać ze wspomnianych uprawnień.

Uczelnia zapewnia także wsparcie naukowe. W trakcie spotkania z zespołem wizytującym PKA studenci kierunku stwierdzili, że osoby zainteresowane mają możliwość rozwijania się w kołach naukowych. Absolwenci studiów I stopnia kierunku pozytywnie odnieśli się także do procesu dyplomowania, ale zwrócili uwagę na pojawiające się duże różnice w prowadzeniu seminariów przez poszczególnych prowadzących, przykładowo w częstotliwości spotkań. Studenci stwierdzili także w większości, że w ramach studiów przygotowani są do prowadzenia prostych badań naukowych, wskazywali przedmioty, w ramach których projektują, przeprowadzają i opracowują wyniki badań ankietowych, np. w ramach przedmiotu Marketing.

W czasie spotkania studenci kierunku *zarządzanie* pozytywnie ocenili sposób funkcjonowania systemu pomocy materialnej, w tym zasad i kryteriów przyznawania stypendium. Studenci w większości mieli świadomość elementarnych zasad funkcjonowania systemu, a zgłaszane uwagi w trakcie spotkania nie wynikały z decyzji Uczelni, a z regulacji prawa powszechnego. Studenci skarżyli się na duże kolejki w dniach składania dokumentacji do wniosków o stypendia, ale byli świadomi, że w dużej części odpowiadają za to sami studenci, czekający do ostatniej chwili ze złożeniem wniosku. Sugeruje się rozwiązanie tego problemu w tym za pomocą formy elektronicznej. Strona WWW Uczelni zawiera wystarczające informacje dotyczące funkcjonowania systemu, w tym również jest dostępny publicznie regulamin przyznawania pomocy materialnej. Analiza własna zasad funkcjonowania, w tym regulaminu pomocy materialnej, oraz sposobu organizacji systemu, w tym uczestniczenia samorządu studenckiego w jego kreowaniu, pozwala sformułować pozytywną opinię na temat jego skuteczności oraz zgodności z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym.

Główną formą wsparcia studentów w kontaktach z rynkiem pracy jest funkcjonowanie Biura Karier UMCS, którego zadania są standardowe dla takiej jednostki.

Należą do nich: oferowanie bazy praktyk i staży, organizacja warsztatów dotyczących rozwoju zawodowego, czy doradztwo zawodowe. Z innych nietypowych działań, zasługujących na pozytywną ocenę, warto wymienić spotkania dla studentów obcokrajowców, a także „Program Absolwent”, skierowany do absolwentów Uczelni. Studenci byli świadomi działań podejmowanych i oferowanego wsparcia przez Biuro, przyznali równocześnie, że prawie nie są zainteresowani jego wsparciem. Motywowali to samodzielnym szukaniem informacji oraz brakiem zainteresowania profilem działalności Biura.

W Jednostce działa Samorząd Studentów Wydziału Ekonomicznego UMCS. Samorząd reprezentuje studentów przed Władzami Uczelni oraz organizuje imprezy dla studentów, głównie o charakterze kulturalnym. Zgodnie z przeprowadzaną rozmową, Samorząd korzysta z uprawnień do wyrażania zdania w sprawach studenckich, w tym związanych z jakością kształcenia, kierując uwagi dotyczące sekwencji przedmiotów, sposobu prowadzenia egzaminu dyplomowego czy liczebności grup. Samorząd dobrze ocenia współpracę z Władzami Jednostki, wskazując na to, że w porządku obrad Rady Wydziału znajduje się punkt, poświęcony informacjom Samorządu Studentów.

2. Ocena spełnienia kryterium 5.1 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna w pełni sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i

międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.*

1. Opis stanu faktycznego

Zgodnie z informacjami z raportu samooceny, Uczelnia stwarza możliwość udziału studentów w wymianie międzynarodowej – program Erasmus+ oraz w programie wymiany krajowej MOST.

Od roku 2012 w ramach wymiany międzynarodowej Jednostka przyjmowała i wysyłała grupę prawie 100 studentów. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci kierunku *zarządzanie* dobrze ocenili dostępność informacji na temat możliwości wyjazdu, ale byli w niewielkiej części zainteresowani udziałem. Studenci jako bariery wskazywali na m.in. łączenie studiów z pracą zawodową, podobnie bez zainteresowania odnieśli się do udziału w wymianach krajowych.

W celu wsparcia wymian zagranicznych uczelnia powołała dwie jednostki, wspierające działania z zakresu mobilności: Biuro ds. Obsługi Studiów i Studentów Zagranicznych oraz Wydziałowego Pełnomocnika ds. Współpracy Zagranicznej. Zgodnie z uzyskanymi informacjami w trakcie wizytacji, studenci w ramach kierunku nie mają zajęć z profesorami wizytującymi z zagranicy.

W ramach kierunku *zarządzanie* odbywają się lektoraty w sześciu językach obcych, do wyboru przez studenta. Zdecydowana większość studentów kierunku biorących udział w spotkaniu z Zespołem Oceniającym oceniła lektoraty dobrze, ale były też osoby nieusatysfakcjonowane ich poziomem, wskazując na przykład na kłopoty z odpowiednimi grupami językowymi dla osób biegłych w danym języku. W ramach programu studiów i przedmiotów wybieralnych studenci mają także możliwość wyboru przedmiotów prowadzonych w języku angielskim.

2. Ocena spełnienia kryterium 5.2 w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka w pełni wspiera studentów w udziale w programie wymiany międzynarodowej i krajowej.

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim, z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności, współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku.*

1. Opis stanu faktycznego

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie wizytacji, Uczelnia wspiera studentów w kontaktach ze środowiskiem akademickim oraz otoczeniem gospodarczym i społecznym między innymi w formie współpracy z Radą Przedsiębiorców Wydziału Ekonomicznego, której zadaniem jest opiniowanie programu studiów i zakładanych efektów kształcenia, a także wsparcie merytoryczne przy określaniu kierunków rozwoju Uczelni. Uczelnia współpracuje także z organizacjami otoczenia gospodarczego (m.in. Lubelska Fundacja Rozwoju, Park Naukowo-Technologiczny, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny).

Innym rodzajem wsparcia oferowanym w tym zakresie są działania Biura Karier UMCS, które oferuje standardowe wsparcie w tym zakresie, np. pośrednictwo pracy czy doradztwo zawodowe. Zdaniem studentów kierunku, osoby zainteresowane rozwojem zawodowym nie mają trudności z otrzymaniem wsparcia.

2. Ocena spełnienia kryterium 5.3 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka w pełni wspiera studentów w kontaktach ze środowiskiem akademickim i otoczeniem społecznym, jak również współpracuje z podmiotami z rynku pracy.

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.

1. Opis stanu faktycznego

Studenci UMCS z niepełnosprawnościami mogą uzyskać dodatkową pomoc w procesie kształcenia wynikającą z Regulaminu Studiów Wyższych w UMCS, taką jak indywidualne terminy i warunki zaliczeń, a także pomoc asystenta, wsparcie psychologiczne, pomoc w otrzymaniu pomocy materialnej. Studenci niepełnosprawni mogą zrzeczać się także w uczelnianym Stowarzyszeniu „Alter Idem”.

Zgodnie z informacjami z raportu samooceny i przeprowadzoną wizytacją, budynek Wydziału Ekonomicznego jest niemal w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnością ruchu. Pełne dostosowanie nastąpi wraz z wybudowaniem planowanej windy obsługującej najniższą kondygnację budynku.

Polityka informacyjna dotycząca wsparcia studentów z niepełnosprawnością prowadzona jest za pomocą zakładki na stronie internetowej UMCS. Zakładka prowadzona jest przez Zespół ds. Studentów Niepełnosprawnych i dostarcza wyczerpujących informacji dotyczących form wsparcia, porad czy kontaktu.

2. Ocena spełnienia kryterium 5.4 w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka w pełni wspiera studentów z niepełnosprawnościami i prowadzi wystarczającą politykę informacyjną w tym zakresie.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

1. Opis stanu faktycznego

W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wsparcie administracyjne studiów zostało ocenione przez studentów kierunku *zarządzanie* jako bardzo dobre. W ich opinii, obsługa studentów zapewniana przez dziekanat jest sprawna, rzetelna i szybka, w dużej części odbywa się także przy pomocy wdrażanego od kilku miesięcy systemu USOS.

Dostęp do informacji w ramach kierunku odbywa się poprzez stronę Wydziału Ekonomicznego UMCS. Strona jest czytelna i przejrzysta, zawiera także obszernie informacje dotyczące spraw studenckich, takich jak informacje o terminach konsultacji władz jednostki, regulacje dotyczące praktyk zawodowych, czy zasady odbywania egzaminów dyplomowych.

Na podstawie analizy własnej strony internetowej Jednostki można stwierdzić, że zapewniony jest publiczny dostęp do programu kształcenia na kierunku *zarządzanie*. W ramach systemu USOS są dostępne publicznie sylabusy przedmiotów w ramach kierunku studiów, co umożliwia zapoznanie się ze szczegółowymi aspektami kształcenia kandydatom na studia. Na innych stronach prowadzonych przez Uczelnię są dostępne także Regulamin studiów wyższych UMCS oraz Regulamin przyznawania pomocy materialnej.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie wizytacji, Uczelnia zgodnie z przepisami prawa zawiera umowy ze studentami, ale nie wywiązuje się z obowiązku upublicznienia wzorca umowy na stronie internetowej, wynikającego z Art. 160a ust.6 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

2. Ocena spełnienia kryterium 5.5 - w pełni

3. Uzasadnienie oceny

Jednostka zapewnia w pełni skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów oraz częściowy publiczny dostęp do dokumentów związanych ze studium.

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów - wyróżniająco

Uzasadnienie oceny w odniesieniu do kryterium 6 Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia obejmuje wszystkie obszary mające wpływ na jakość kształcenia i realizuje cele określonej polityki jakości. Wewnętrzne przepisy w tym procedury są spójne i pozwalają na analizę i ocenę czynników wpływających na jakość kształcenia. Zidentyfikowano udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych we wszystkich obszarach objętych WSZJK. Na Wydziale dokonywane są systematyczne analizy jakości kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia na ocenianym kierunku studiów. Zbiorcze wyniki prowadzonych analiz są publikowane w sprawozdaniu Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Dokument zawiera informacje na temat podejmowanych działań mających na celu doskonalenie jakości prowadzonego kształcenia. Sposób prowadzenia i zakres dokumentacji dotyczącej dokonywanych analiz i podejmowanych działań odnoszących się do poszczególnych się do poszczególnych czynników wpływających na jakość kształcenia należy ocenić jako *wyróżniająco*. Analizując budowę wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia na szczególne podkreślenie zasługują instrumenty oraz mechanizmy podporządkowane budowie kultury jakości kształcenia, które wykorzystuje się w procesie doskonalenia koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie*. Należy odnotować ich spójną wewnętrzną budowę, użyteczność praktyczną oraz podporządkowanie ich struktury podstawowym celom, którymi jest ciągła analiza, ocena i

doskonalenie jakości kształcenia. Instrumenty te, w odpowiadającym im zakresie przedmiotowym, wypełniają wysoki metodyczny standard doskonalenia jakości kształcenia. Mechanizmy te stanowią istotny wyróżnik funkcjonującego w Uniwersytecie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Wydział systematycznie ocenia skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Zalecenia w odniesieniu do kryterium 6

Wskazane byłoby włączenie przedstawiciela Rady Przedsiębiorców w skład Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia (co zadeklarowano w czasie wizytacji) oraz stałe doskonalenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, udostępnianie interesariuszom uogólnionych wyników badania losów zawodowych absolwentów

6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu: *

1. Opis stanu faktycznego

Wydział Ekonomiczny UMCS w Lublinie określił i przyjął politykę jakości kształcenia w grudniu 2015 r. Analiza wskazuje, że wyznacza ona cele związane z jakością kształcenia, w tym przede wszystkim uzyskanie lepszych wyników kształcenia, działalnością naukową i organizacyjną pracowników, doktorantów i studentów, aby absolwenci posiadali wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne na najwyższym poziomie i byli przygotowani do wyzwań współczesnego świata oraz potrzeb i oczekiwań rynku pracy. Odnosi się ona również do misji i strategii Wydziału i jest realizowana przez wszystkich pracowników Wydziału. Nadzór nad realizacją polityki jakości na poziomie Wydziału sprawuje Dziekan. Zarządzeniem z 2011 r. Rektor wprowadził w Uczelni system kontroli zarządczej. Analiza treści tego dokumentu oraz jego załączników daje podstawy do stwierdzenia, że podejmowane przez władze Uczelni i Wydziału działania w zakresie budowy jakości kształcenia są spójne i wpisują się w system kontroli zarządczej Uniwersytetu.

W Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie proces zapewnienia jakości kształcenia ma charakter scentralizowany, a regulujące ten proces przepisy określają cele i zadania dla jednostek organizacyjnych Uczelni. Są to przepisy o charakterze wykonawczym dotyczące wprowadzenia i realizacji na szczeblu Uczelni i Wydziałów. Obejmują dwie grupy, tj. regulacje bezpośrednio odnoszące się do funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia oraz o charakterze ogólnym określające kwestie związane z odpowiedzialnością organów, procesem kształcenia oraz tworzeniem programów kształcenia na studiach pierwszego, drugiego stopnia i trzeciego stopnia, studiach podyplomowych, w tym m. in. zasadami dyplomowania, zasadami rekrutacji, tokiem studiów, oceną nauczycieli akademickich, a także przepisy dotyczące wsparcia udzielanego studentom w procesie kształcenia.

Struktura odpowiedzialności w obszarze zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jest dwupoziomowa, tj. na poziomie Uczelni - nadzór nad funkcjonowaniem i doskonaleniem WSZJK sprawuje Prorektor ds. Kształcenia, natomiast na poziomie jednostki organizacyjnej (Wydziału) – Dziekan (lub upoważniony przez niego Prodziekan).

W Uniwersytecie od wielu lat funkcjonuje system zapewnienia jakości kształcenia. Pierwsze działania w tym zakresie miały miejsce w 2009 r. Opracowano wówczas cele, podmioty i zadania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. W wyniku ewaluacji działań projakościowych w latach 2013 - 2014 uaktualnione zostały cele i zadania tego systemu, głównie w zakresie dokonywania analiz i wniosków dotyczących funkcjonowania poszczególnych elementów procesu kształcenia oraz wskazania kierunków działań naprawczych. Głównym zadaniem WSZJK miało być podejmowanie i koordynacja działań mających na celu doskonalenie jakości kształcenia na wszystkich kierunkach, formach i poziomach kształcenia. Doskonalenie to polegać ma na nieustannym dążeniu do osiągania przez wszystkich studentów najwyższych wyników kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, stosownych do określonych warunków społeczno-ekonomicznych, przy stałym wzmacnianiu potencjału naukowo-dydaktycznego Uczelni, poprzez

monitoring procesu kształcenia i obsługi studentów, doktorantów i słuchaczy, analizę wyników monitoringu oraz planowanie i wdrażanie działań naprawczych i doskonalących. Elementem tego systemu jest również aktualizacja i doskonalenie instrumentów służących realizacji przyjętych celów i zadań. System ten jest wdrożony i ciągle doskonalony.

W roku 2013 Senat określił wytyczne do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów I, II i III stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, zawierające zasady opracowywania programów kształcenia, planów studiów, wytyczne do projektowania efektów kształcenia, zasady przypisywania punktów ECTS, oraz zasady ubiegania się o uruchamianie nowych kierunków studiów. Załącznik do uchwały Senatu zawiera opis procedur opracowywania i weryfikowania tych efektów na wszystkich kierunkach studiów realizowanych na poszczególnych Wydziałach Uczelni. W roku 2013 Rektor wydał zarządzenie w sprawie szczegółowych zadań WSZJK, w którym opisane zostały podstawowe elementy WSZJK oraz sposoby ich realizacji na szczeblu zarówno Uczelni jak i Wydziałów. Natomiast w roku 2014 zarządzeniem w sprawie prowadzenia badań jakości kształcenia wprowadził obowiązek ankiety oceny zajęć dydaktycznych, ogólnego badania jakości kształcenia, badania losów zawodowych absolwentów, ewaluacji studiów podyplomowych, a także ankiety dla osób kończących studia, w postaci opisu stosownych procedur oraz wzorów ankiet, zwanych w Uczelni „badaniami”.

Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest realizowana na szczeblu Rektora przez Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia, Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia oraz Zespół ds. Analiz Jakości Kształcenia. Rozwiązania przygotowywane przez te organy, a planowane do wdrożenia, są konsultowane z Centrum Kształcenia i Obsługi Studentów oraz z Działem Organizacyjno-Prawnym i przedstawiane Prorektorowi ds. Kształcenia.

Uchwałą Rady Wydziału z grudnia 2015 r. zatwierdzono i wprowadzono na Wydziale Ekonomicznym zmiany w systemie zapewnienia jakości kształcenia, które szczegółowo określają cele, zakres i strukturę procesu zapewnienia jakości kształcenia, uwzględniające specyfikę Wydziału, zawierającą wykaz 6 procedur wydziałowych. Są to procedura: rekrutacji, organizacji i przebiegu procesu kształcenia, zasobów kadrowych i materialnych, obsługi administracyjnej studentów, systemu motywacji, pomocy i wspierania studentów oraz systemu obiegu i udostępniania informacji.

Struktura zarządzania tym procesem jest realizowana przez: Dziekana, Wydziałowe Zespoły ds. jakości kształcenia, Zespoły Programowe (kierunków prowadzonych na Wydziale), w tym dla ocenianego kierunku studiów. Dla sprawnego funkcjonowania WSZJK na Wydziale Ekonomicznym najważniejsze znaczenie ma informacja o realizacji poszczególnych obszarów objętych WSZJK, tj. obejmujących program kształcenia, w szczególności wyniki oceny zajęć przez studentów, ocena i analiza osiągniętych efektów kształcenia dla każdego przedmiotu/modułu przez koordynatorów przedmiotu/modułu zawierająca m. in. analizę zgodności między zakładanymi efektami kształcenia a treściami zawartymi w sylabusach, propozycje ewentualnych zmian w sposobach weryfikacji zakładanych efektów kształcenia, analizę stopnia osiągnięcia zakładanych modułowych efektów kształcenia poprzez praktyki, a także sprawozdanie z funkcjonowania WSZJK przygotowane przez Wydziałowy Zespół ds. jakości kształcenia.

Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności tych jednostek jest spójny. Identyfikuje się również przejrzystość procesu podejmowania decyzji w sprawach związanych z monitorowaniem, oceną i doskonaleniem jakości programu kształcenia, w tym osiągniętych efektów kształcenia.

Analiza i ocena funkcjonowania Uczelnianego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, jako podstawowej jednostki, w składzie której znajdują się interesariusze wewnętrzni (studenci) wskazuje, że ich udział w monitorowaniu, ocenie i doskonaleniu jakości programu kształcenia jest istotny i ma istotny wpływ na proces podejmowania decyzji związanych zarówno z zapewnieniem, jak i doskonaleniem jakości kształcenia.

Analiza i ocena całej dokumentacji związanej z monitorowaniem, oceną i doskonaleniem jakości programu kształcenia, w tym dokumentacji ze spotkań Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, w składzie którego znajdują się interesariusze wewnętrzni (brak przedstawiciela Rady Przedsiębiorców jako interesariusza zewnętrznego), Dziekana Wydziału, Zespołów Programowych Kierunków, informacji pozyskanych w toku spotkań z pracownikami prowadzącymi zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, a także analiza i ocena programów praktyk zawodowych oraz ich realizacji, sylabusów, prac przejściowych oraz prac dyplomowych potwierdza, że wyniki corocznej oceny stopnia osiągnięcia efektów kształcenia są wykorzystywane do doskonalenia

tych efektów.

Określone wyżej różne formy działań podporządkowanych doskonaleniu zakładanych efektów kształcenia, co wynika z oceny przedłożonej dokumentacji charakteryzuje systematyczność. W realizacji przeglądów programów kształcenia i podejmowanych działań doskonalących uczestniczą zgodnie z zakresem swojego działania wymienione wcześniej jednostki składające się na strukturę zarządzania procesem dydaktycznym. Kluczowe decyzje podejmowane są przez osoby zajmujące stanowiska kierownicze, a także przez organy kolegialne.

2. Ocena spełnienia kryterium 6.1 z uwzględnieniem kryteriów od 6.1.1 do 6.1.1.10 - wyróżniająca

3. Uzasadnienie oceny

Podsumowując można zatem stwierdzić, iż wewnętrzne przepisy obejmują wszystkie obszary mające wpływ na jakość kształcenia. Są spójne i zgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami. Zidentyfikowano udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych we wszystkich obszarach objętych WSZJK. Na Wydziale dokonywane są systematyczne analizy jakości kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia na ocenianym kierunku studiów. Zbiorcze wyniki prowadzonych analiz są publikowane w sprawozdaniu Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Dokument zawiera informacje na temat podejmowanych działań mających na celu doskonalenie jakości prowadzonego kształcenia. Sposób prowadzenia i zakres dokumentacji dotyczącej dokonywanych analiz i podejmowanych działań odnoszących się do poszczególnych się do poszczególnych czynników wpływających na jakość kształcenia należy ocenić jako *wyróżniająco*.

Wskazane byłoby włączenie przedstawiciela Rady Przedsiębiorców w skład Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia (co zadeklarowano w czasie wizytacji).

*6.1.1. projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, **

Proces projektowania nowych efektów kształcenia związanych z tworzeniem nowych kierunków studiów, ewentualnych zmian w już realizowanych, a także udział w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych jest objęty WSZJK. Obejmuje działania w zakresie aktualizacji i doskonalenia programów kształcenia w kontekście wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oczekiwanych od absolwenta danego kierunku studiów, aktualizację i doskonalenie szczegółów programowych modułów/przedmiotów w aspekcie możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, w tym w zakresie efektów modułowych/przedmiotowych i realizacji praktyk, doskonalenie i rozwój stosowanych sposobów weryfikacji efektów kształcenia oraz zasad oceniania, opracowywanie matrycy efektów kształcenia, występowanie z wnioskami o ich modyfikację i aktualizację. Podmioty je realizujące to Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz Zespoły Programowe Kierunków, Rada Wydziału oraz Senat Uczelni.

Na Wydziale Ekonomicznym projektowanie efektów kształcenia związanych z tworzeniem np. nowych kierunków (specjalności), dokonywane jest przez pracowników Wydziału w oparciu o rozpoznanie opinii i sugestii interesariuszy zewnętrznych (Rada Przedsiębiorców) oraz potrzeby rozwojowe Wydziału ujęte w Strategii jego rozwoju. Efekty poszczególnych etapów pracy zmierzające do uruchomienia nowego kierunku (specjalności) polegają na opracowywaniu przez Zespół Programowy Kierunku dokumentacji wstępnej (wg wzoru określonego w procedurze wydziałowej: 2.2. - *opracowywanie i weryfikowanie efektów kształcenia na kierunkach realizowanych na Wydziale Ekonomicznym* oraz 2.1. - *opracowywanie programów studiów na Wydziale Ekonomicznym*) i opiniowaniu przez Radę Wydziału. Przed przedstawieniem ich na posiedzeniu Rady Wydziału podlegają szczegółowej analizie i ocenie, zarówno pod kątem formalnym, jak i merytorycznym przez: Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (WZJK). Zespół rekomenduje Radzie Wydziału przyjęcie bądź odrzucenie opiniowanego dokumentu. W dalszej kolejności przyjęty przez Radę Wydziału dokument np. projekt efektów kształcenia trafia pod obrady Senatu UMCS. Przed podjęciem przez Senat UMCS decyzji jest on opiniowany przez Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów oraz Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia.

W przypadkach zmian w efektach kształcenia dokonuje się analizy i oceny programów kształcenia z uwzględnieniem opinii i uwag zgłaszanych przez Radę Przedsiębiorców oraz opinii interesariuszy wewnętrznych, w tym studentów poprzez włączenie przedstawicieli Samorządu do

Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia oraz Zespołów Programowych oraz oceny nauczycieli akademickich dotyczącej programu kształcenia, w tym modułów/przedmiotów, stosowanych form realizacji i weryfikacji efektów kształcenia. Ich uwagi wykorzystywane są w procesie ewaluacji programów kształcenia. Zaangażowanie interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w proces projektowania efektów kształcenia i dokonywania ich zmian lub modyfikacji odzwierciedla przedstawiona w czasie wizytacji dokumentacja.

Zakres, systematyczność i kompleksowość ocen efektów kształcenia oraz modułów/przedmiotów kształcenia prowadzi do ich zmian. Identyfikuje się udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych (opinie), którzy mają wpływ na kształtowanie efektów kształcenia. Efekty kształcenia są także projektowane z uwzględnieniem oczekiwań rynku pracy. Potwierdzono to w udostępnionej w czasie wizytacji dokumentacji z posiedzeń tego Zespołu oraz Rady Wydziału, a także rozmów z Wydziałowym Zespołem ds. Jakości Kształcenia oraz Radą Przedsiębiorców.

6.1.2. monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania

Monitorowanie stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia wchodzi w zakres WSZJK, służy do ich doskonalenia, a realizowane jest poprzez analizę i ocenę realizacji programu kształcenia, w tym organizacji i warunków prowadzenia zajęć, zaliczenia semestru, organizacji praktyk oraz proces dyplomowania.

Istotnym elementem monitorowania i oceny stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia na Wydziale Ekonomicznym jest system ankietyzacji mający na celu uzyskanie opinii studentów w tym zakresie po zakończeniu każdego cyklu zajęć dydaktycznych, opinii nauczycieli akademickich pełniących funkcje opiekunów lat, opinii pracodawców o kompetencjach absolwentów. Wyniki badań są wykorzystywane w szczególności do doskonalenia jakości kształcenia i okresowej oceny nauczycieli akademickich.

Monitorowanie stopnia osiągania efektów kształcenia jest realizowane przez wszystkie podmioty zajmujące się oceną i doskonaleniem efektów kształcenia wskazane w WSZJK w zakresie określonym w ich zadaniach. Proces monitorowania dotyczy wszystkich form kształcenia, jest udokumentowany i wykorzystuje metody typowe dla tej formy kontroli (monitorowania), tj. oceny nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia, oceny prac przejściowych i dyplomowych pod kątem założonych do realizacji efektów kształcenia, hospitacje zajęć dydaktycznych w ramach których ocenia się zgodność tematyki zajęć dydaktycznych z kartą przedmiotu/modułu i założonymi efektami kształcenia, proces ankietyzacji, której pytania dotyczą efektów kształcenia. Procedury dotyczące monitorowania stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia obejmują okresową analizę wskaźników ilościowych (np. rozkłady ocen) oraz wskaźniki jakościowe (np. wnioski z ankiet i hospitacji).

Monitorowaniu podlegają też efekty kształcenia założone do realizacji w ramach praktyk zawodowych. Za sprawdzanie poziomu ich osiągania odpowiedzialny jest opiekun praktyk oraz pełnomocnik Dziekana ds. praktyk studenckich i staży zawodowych. Działania pro jakościowe w tym zakresie regulują na Wydziale Ekonomicznym następujące procedury: 2.2. - *opracowywania i weryfikowania efektów kształcenia na kierunkach realizowanych na Wydziale Ekonomicznym*, 2.3 - *wyboru specjalności, przedmiotów fakultatywnych i seminarium dyplomowego*, 2.4. - *dyplomowania* oraz 2.7 - *regulamin studenckich praktyk zawodowych*. W monitorowaniu uczestniczą jednostki funkcjonujące w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia tj.: Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, Zespoły Programowe Kierunków. W procesie monitorowania stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć, w tym w procesie dyplomowania, dokonano analizy skali ocen, w tym także z egzaminu dyplomowego. Na podstawie tych analiz nie stwierdzono żadnych niepokojących zjawisk w tym zakresie.

Zespół oceniający zapoznał się ze sprawozdaniami podmiotów odpowiedzialnych za monitorowanie stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia, informacjami o bieżącym poziomie osiągania tych efektów, a także z zawartymi w tych sprawozdaniach rekomendacjami. Raporty, o których mowa powyżej, są przekazywane Dziekanowi Wydziału oraz do Centrum Kształcenia i Obsługi Studentów, które wykorzystuje zawarte tam informacje w rocznym sprawozdaniu dotyczącym funkcjonowania Wydziałowego WSZJK. Rada Wydziału raz do roku na początku każdego roku akademickiego poświęca jedno posiedzenie na ocenę osiągniętych na Wydziale

efektów kształcenia oraz funkcjonowania systemu.

Monitorowanie oraz przegląd stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia oraz programów kształcenia jest prowadzony w ciągu roku akademickiego (systematycznie), a ich efektem jest doskonalenie tych programów.

6.1.3. weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania, *

Weryfikacja osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć wchodzi w zakres WSZJK i objęta jest procedurą 2.1. *opracowywania i weryfikowania efektów kształcenia na kierunkach realizowanych na Wydziale Ekonomicznym*, a także 2.6 - *zasady dokumentowania osiąganych efektów kształcenia na Wydziale Ekonomicznym*.

Proces weryfikacji stopnia osiągania efektów kształcenia jest prowadzony na wszystkich kierunkach kształcenia, poziomach i profilach studiów, dotyczy: weryfikacji wszystkich efektów kształcenia w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dla praktyk zawodowych, dla pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego, prac egzaminacyjnych, kolokwiów, oraz innych sposobów weryfikacji ściśle przyporządkowanych specyfice kierunku, zbiorczej weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Obejmuje wszystkich interesariuszy uczestniczących w procesie kształcenia.

Ocena procesu weryfikacji tych efektów odbywa się poprzez analizę stopnia zgodności między zakładanymi efektami modułowymi a treścią sylabusu dokonywana przez koordynatora modułu/przedmiotu, analizę opinii studentów po zrealizowaniu zajęć i wprowadzenie ewentualnych zmian w sposobach weryfikacji efektów modułowych i treściach sylabusu w celu doskonalenia procesu osiągania zakładanych efektów modułowych zgłaszane przez prowadzących zajęcia do Zespołów Programowych Kierunków, analizę procesu osiągania zakładanych efektów poprzez praktykę dokonywaną przez opiekuna praktyk do Pełnomocnika Dziekana ds. praktyk studenckich i staży zawodowych oraz Zespołów Programowych Kierunków. Sposoby weryfikacji efektów kształcenia na danym kierunku studiów zatwierdzają Zespoły Programowe po ich zaopiniowaniu przez Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia. Podstawowe instrumenty weryfikacji prac dyplomowych są określone w Regulaminie studiów. W ramach tej weryfikacji stosowany program plagiat do weryfikacji samodzielności prac dyplomowych. W procesie weryfikacji efektów kształcenia wykorzystuje się systematycznie realizowaną analizę i ocenę sylabusów, co wynika z udostępnionej w czasie wizytacji dokumentacji.

Weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia metody i formy kształcenia, a także system badań ankietowych adresowany do absolwentów, który ocenia stopień przygotowania zawodowego absolwentów. System oceny efektów kształcenia opiera się na ocenie i weryfikacji efektów przedmiotowych z uwzględnieniem wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Weryfikacja ta jest dokonywana w odniesieniu do każdego przedmiotu/modułu, jak i do praktyk zawodowych. Podmioty realizujące wskazane wyżej metody, tj. Rada Programowa kierunku, nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia oraz koordynatorzy przedmiotu/modułu, pełnomocnik dziekana ds. praktyk studenckich i staży zawodowych, Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz Rada Wydziału. Organy te sporządzają stosowne raporty, które stają się przedmiotem Uchwał Rady Wydziału oraz decyzji Dziekana. Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia dokonuje analizy stopnia osiągnięcia efektów kształcenia za dany rok akademicki i przedstawia jej wyniki na posiedzeniu Rady Wydziału. Szczegółowe wnioski obejmują także przedmioty, dla których nie osiągnięto w zadawalającym stopniu efektów kształcenia.

W skład systemu oceny wchodzi oceny końcowe wystawiane z poszczególnych przedmiotów/modułów, oceny lub zaliczenie praktyk studenckich, oceny z pracy dyplomowej oraz ocena z egzaminu dyplomowego. Weryfikacja osiągania efektów kształcenia polega na wystawianiu ocen poszczególnym studentom zgodnie z daną metodą i określonymi wcześniej kryteriami. Dokonywane są analizy rozkładu ocen.

Proces weryfikacji osiągania efektów kształcenia jest prowadzony na wszystkich formach i rodzajach zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich w stosunku do przyjętych efektów kształcenia i metodami zapewniającymi skuteczną weryfikację stopnia ich osiągnięcia. Raz do roku Prodziekan ds. Studenckich (po uwzględnieniu opinii organów, o których mowa powyżej) przedstawia Radzie Wydziału kompleksową ocenę stopnia osiągnięcia efektów kształcenia dla wszystkich form i trybów

studiów, z uwzględnieniem analizy przyczyn odsiewu studentów. Ocenę stopnia osiągnięcia efektów kształcenia przedstawiono w czasie wizytacji (Analizę efektów kształcenia na Wydziale Ekonomicznym za lata - 2010/2011 – 2014/2015).

6.1.4. zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,

WSZJK nie określa procedur dotyczących zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów.

Jednakże Wydział Ekonomiczny podjął już działania w tym zakresie. Uchwałą RW określono procedurę przeprowadzania egzaminów na Wydziale Ekonomicznym potwierdzających efekty uczenia się poza systemem studiów, w tym zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów.

6.1.5. wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia, *

Wykorzystanie wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia wchodzi w zakres WSZJK, a realizowane jest przez Centrum Kształcenia i Obsługi Studentów (CKiOS), dawniej o nazwie Biuro Karier, oraz Zespół ds. Analiz Jakości Kształcenia jako element dostarczający wiedzy o wartości oferty edukacyjnej w kontekście rynku pracy. Badanie jest prowadzone po 1 i 2 latach od ukończenia studiów, a ich zwrotność oscyluje w granicach ok. 20%. Opinie te są wykorzystywane przez jednostki prowadzące kierunek studiów do tworzenia i doskonalenia programów kształcenia w celu ich dostosowania do potrzeb rynku pracy.

Raporty otrzymywane z CKiOS są analizowane przez WZJK i przesyłane na Wydziały w celu ewentualnego wykorzystania doświadczenia oraz sugestii absolwentów Wydziału oraz wniosków w procesie modyfikacji programów kształcenia. Raport z badania losów absolwentów roczników od 2010/2011 do 2014/2015 przedstawiono w czasie wizytacji. Były one analizowane na posiedzeniach RW i wykorzystane do udoskonalenia programu kształcenia.

6.1.6. kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej, *

WSZJK obejmuje politykę kadrową oraz weryfikację kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Jest ona realizowana poprzez systematyczne analizowanie stanu kadry i potrzeb w tym zakresie, przestrzeganie przepisów dotyczących wymagań kwalifikacyjnych przy zatrudnianiu i przydzielaniu obowiązków dydaktycznych pracownikom, a w szczególności wymagań dotyczących tematyki i zakresu prowadzonych zajęć oraz prac dyplomowych, a także zapewnienie wysokiego poziomu pracy dydaktycznej i wychowawczej nauczycieli akademickich. Nauczyciele akademicy podlegają okresowej ocenie w zakresie należytego wykonywania obowiązków wynikające z przepisów ustawy. Podstawą zatrudnienia nauczyciela akademickiego na każde stanowisko jest tryb konkursowy. Właściwie wspierany jest także rozwój naukowy pracowników. W czasie spotkania Zespołu oceniającego z nauczycielami akademickimi zapewniono o dofinansowaniu przez Uczelnię publikacji, referatów, udziału w konferencjach czy otwieraniu przewodów doktorskich, dofinansowaniu studiów podyplomowych, kursów językowych. Poinformowano również o organizowaniu raz do roku spotkań ze studentami, w celu uzyskania od nich opinii na temat prowadzenia zajęć.

Na Wydziale Ekonomicznym polityka kadrowa jako element wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia realizowana jest poprzez *Procedurę wykorzystania wyników badań jakościowych* na podstawie *Ankiety oceny zajęć UMCS*. Obejmuje ona działania realizowane na rzecz podnoszenia kompetencji kadry prowadzącej zajęcia na ocenianym kierunku. Wskazuje jednostki składające się na strukturę zarządzania jakością na Wydziale, wyznacza również instrumenty pomocne w realizacji tych zadań (ocena zajęć dydaktycznych, hospitacje oraz badania opinii osób kończących studia). Wyniki tych analiz współtworzą politykę kadrową Wydziału.

Celem okresowej kontroli zajęć jest weryfikacja sposobu organizacji, właściwego przebiegu i prowadzenia tych zajęć przez nauczyciela akademickiego przeprowadzanej przez bezpośrednich przełożonych (kierowników katedr), zaś dokonywana przez studentów dotyczy oceny wywiązywania

się przez niego z obowiązków dydaktycznych, punktualności rozpoczynania i kończenia zajęć. Każda osoba prowadząca zajęcia podlega indywidualnej ocenie.

Informacje pochodzące z oceny zajęć dydaktycznych są przedmiotem analizy ocenianego pracownika przez jego bezpośredniego przełożonego oraz przez Kolegium Dziekańskie, które dokonuje raz do roku analizy otrzymanych wyników, przy uwzględnianiu problemów zgłaszanych przez studentów oraz niskich/wysokich ocen pracowników. Problemy zgłaszane przez studentów są przedstawiane na posiedzeniach Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, którego zadaniem jest określenie sposobów ich rozwiązania. Kierownicy Katedr dokonują hospitacji zajęć doktorantów, osób w pierwszym roku zatrudnienia, nauczycieli ocenionych przez studentów poniżej 3,5. Pozostali nauczyciele akademicki podlegają hospitacji raz na dwa lata. Proces hospitacji można uznać za służący zapewnieniu lub doskonaleniu jakości, bowiem hospitacje odbywają się regularnie, zaś zawarte wskazówki bezpośrednich przełożonych mogą służyć poprawie jakości pracy nauczyciela akademickiego. Na obecnym etapie powyższe narzędzia zainicjowały podjęcie działań naprawczych (korekty w obsadzie zajęć), a z osobami, co do których sformułowano uwagi i zalecenia, przeprowadzane są przez Władze Wydziału rozmowy. Mogą także stanowić przesłankę do podejmowania decyzji kadrowych.

Najlepiej oceniani przez studentów nauczyciele akademicki otrzymują nagrody (przyznane przez Dziekana) a ich nazwiska publikowane na stronie internetowej Wydziału, zaś z najgorzej ocenianymi pracownikami przeprowadzane są rozmowy wyjaśniające, których efektem ma być wypracowanie planu działań naprawczych. Wyniki oceny zajęć dokonywane przez studentów również uwzględniane są w ocenie okresowej nauczycieli akademickich. Z osobami, które regularnie otrzymują niskie oceny od studentów i nie wykazują w tym zakresie poprawy nie są przedłużane umowy o pracę.

W ramach systemu nie wdrożono procedur dotyczących oceny pracowników administracyjnych.

Analiza tych działań i stosowanych w ich ramach metod dowodzi, że przedmiotem tej analizy i oceny jest cała sfera aktywności dydaktycznej pracowników.

6.1.7. wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,

Wnioski z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w procesie ankietyzacji skutkują podjęciem działań w zakresie doskonalenia procesu kształcenia.

Dokumentacja zawierająca ocenę kadry prowadzącej zajęcia na ocenianym kierunku studiów stanowi podstawę prowadzonej przez Dziekana i Władze Uczelni polityki doskonalenia jakości realizacji procesu kształcenia przez kadre akademicką oraz kreowanej polityki kadrowej Uczelni. Wnioski z oceny nauczycieli akademickich, w tym zawartej w ankietach studenckich prowadzą, co stwierdzono analizując przedłożone przez Uczelnię dokumenty, do zmian w obsadzie zajęć dydaktycznych, organizowaniem szkoleń metodycznych z zakresu nowoczesnych technologii w dydaktyce oraz szkoleń w zakresie zapewnienia właściwej jakości kadry dydaktycznej oraz jakości kształcenia. Wnioski te stanowią również podstawę dla określenia przez Władze Wydziału planu działań naprawczych, których efekty będą weryfikowane podczas hospitacji i kolejnych ankiet.

Jednostką, która analizuje i opracowuje informacje pozyskane w wyniku różnych form oceny aktywności dydaktycznej nauczycieli akademickich jest Prodziekan ds. Jakości Kształcenia oraz Kolegium Dziekańskie i Rada Wydziału. Wnioski i oceny są przekazywane zainteresowanym pracownikom, a zalecenia z nich wynikające adresowane są do władz Wydziału.

Ocena jakości kadry realizującej proces kształcenia dokonywana przez studentów, jako element WSZJK jest realizowana w sposób kompleksowy, co umożliwia regularne monitorowanie jakości procesu dydaktycznego.

6.1.8. zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej oraz środków wsparcia dla studentów,

Wdrożony na Wydziale WSZJK obejmuje procedurę mającą na celu ocenę zasobów materialnych, w tym infrastruktury, w kontekście ich wsparcia w procesie kształcenia (3.1 *Procedura dbałości o jakość infrastruktury dydaktycznej na Wydziale Ekonomicznym*). Na Wydziale za prawidłowy stan sprzętu dydaktycznego odpowiada asystent techniczny, za stan pomieszczeń – Kierownik Obiektu, zaś o zasoby biblioteczne – Kierownik biblioteki. Odpowiednia jakość

infrastruktury jest zapewniona poprzez bieżące monitorowanie infrastruktury dydaktycznej (przez osoby odpowiedzialne i wykładowców). W przypadku zgłaszania usterek osoby odpowiedzialne podejmują niezwłoczne działania naprawcze. W czasie wizytacji poinformowano, iż baza dydaktyczna sprzyja uzyskiwaniu efektów kształcenia, poprzez m. in. wysoki stopień komputeryzacji, a także dostępności służb administracyjnych w ciągu całego tygodnia, co umożliwia natychmiastową eliminację skutków ewentualnych awarii. Oceny semestralnej w powyższym zakresie dokonuje Prodziekan ds. Jakości Kształcenia, zaś wnioski z tej oceny przedstawiane są na kolegium Dziekańskim, w celu podjęcia działań naprawczych. W czasie spotkania z Wydziałowym Zespołem ds. Jakości Kształcenia poinformowano, iż badana jest liczebność grup studenckich, racjonalność rozkładu i organizacji zajęć oraz ocenę dostępu do pomocy naukowych (w tym biblioteki), informatycznych i audiowizualnych, dostęp studentów do regulaminu studiów, pomocy materialnej, programów kształcenia, wymagań egzaminacyjnych, kontakt z nauczycielem, obsługa administracyjna.

Ocena tego kryterium obejmuje działania (monitorowanie i ocena zasobów materialnych Wydziału, tj. zapotrzebowanie w zakresie wyposażenia sal dydaktycznych zgłaszane przez prowadzącego zajęcia, biblioteki, analiza dokumentacji w zakresie technicznego utrzymania budynku) i jest realizowana przez wybrane podmioty uczestniczące w procesie kształcenia, o których mowa powyżej. Wyniki tych cząstkowych analiz pozwalają na stwierdzenie, że infrastruktura dydaktyczna w zakresie organizacyjnym i materialnym są odpowiednie w stopniu podstawowym do realizacji efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Wskazane byłoby włączenie w realizowany dotąd zestaw działań zamierzających do zapewnienia przez zasoby materialne infrastruktury dydaktycznej właściwej do realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku, wszystkich interesariuszy wewnętrznych (studentów) uczestniczących w procesie realizacji procesu kształcenia.

Środki wsparcia dla studentów są objęte procedurą 5.1 *Wsparcia udzielonego studentom na Wydziale Ekonomicznym* oraz 5.2 *Wsparcia udzielonego studentom z niepełnosprawnością na Wydziale Ekonomicznym*.

6.1.9. sposób gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewnienia jakości kształcenia

Dokumentowanie działań dotyczących zapewnienia jakości kształcenia jest ujęte w systemie oraz objęte procedurą - 2.6 *Zasady dokumentowania efektów kształcenia na Wydziale Ekonomicznym*.

Na Wydziale Ekonomicznym jest gromadzona i analizowana dokumentacja dotycząca działań prowadzonych przez Wydział w zakresie zapewnienia jakości kształcenia jako elementu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Wg informacji uzyskanych w czasie wizytacji raporty dotyczące oceny zajęć dydaktycznych, oceny jakości kształcenia, opinii osób kończących studia, badania losów absolwentów są gromadzone przez Prodziekana ds. Jakości Kształcenia. W oparciu o analizę danych zawartych w tych raportach Prodziekan ds. Jakości Kształcenia przygotowuje stosowne informacje dla Zespołów Programowych ds. kierunków, Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, Kolegium dziekańskiego oraz Radzie Wydziału. Raz do roku prezentowana jest na Radzie Wydziału - Analiza efektów Kształcenia za dany rok akademicki. W czasie wizytacji przedstawiono dokumenty - Analizę efektów kształcenia na Wydziale Ekonomicznym za lata - 2010/2011 – 2014/2015.

W czasie wizytacji przedłożono dokumenty potwierdzające, iż wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest przedmiotem obrad jednostek je realizujących, to jest: protokoły Rady Wydziału, Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia oraz Zespołów Programów Kierunków. Analiza danych ma charakter interpretacji jakościowych (wnioski i rekomendacje wynikające z ankiet) oraz ilościowych (w postaci dokładnych statystyk). Ich gromadzenie odbywa się systematycznie w odniesieniu do poszczególnych etapów procesu kształcenia. Zbierane materiały są uporządkowane. Analizy zbiorcze są przekazywane przez poszczególne podmioty realizujące poszczególne procesy i procedury WSZJK do oceny władz dziekańskich i władz Uczelni, zgodnie ze strukturą zarządzania procesem zapewnienia jakości kształcenia. Władze Wydziału zapewniły, iż będą dążyć do nadania tym działaniom charakteru systemowego.

6.1.10. dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach

Dostęp do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach ujęto w WSZJK jako procedurę 6.2 *Zasady udostępniania informacji na Wydziale Ekonomicznym*.

Informacje o programie i procesie kształcenia są dostępne w systemie informatycznym, umożliwiającym bieżące upowszechnianie tych materiałów na stronie internetowej Wydziału. Dotyczy to między innymi wykazu kierunków studiów, programów studiów wraz z wykazem specjalności, sylabusów przedmiotów, harmonogramu roku akademickiego, planów zajęć, jak również wszelkiego rodzaju ogłoszeń dydaktycznych i organizacyjnych dla studentów. Za kompletność i aktualność tych treści na stronie wydziałowej odpowiadają pracownicy administracyjni Wydziału (dziekanatów i sekretariatów). Sekretariat WE jest odpowiedzialny za funkcjonowanie na wydziałowej stronie internetowej oddzielnej zakładki *Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia* oraz aktualizowanie treści w niej zawartych. Raporty dotyczące oceny jakości i oceny zajęć są publikowane na stronie internetowej Uczelni. Raz do roku Prodziekan ds. Jakości Kształcenia przekazuje studentom podczas spotkania otwartego wnioski z analizy ankiety oceny zajęć.

Ważną rolę w działaniach rozpowszechniających informacje o procesie kształcenia odgrywa również komunikacja zewnętrzna i wewnętrzna realizowana za pomocą nowoczesnych metod i środków (m.in. intranet, odpowiednio profilowane grupy adresatów poczty elektronicznej) uzupełniana przez zebrania w jednostkach organizacyjnych oraz spotkania pracowników Wydziału z władzami dziekańskimi (1 raz w roku).

Oceniając powyższe należy uznać je za zapewniające wszystkim interesariuszom wewnętrznym dostęp do informacji o procesie kształcenia i jego wynikach w stopniu odpowiadającym ich potrzebom.

6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

Dokonując oceny skuteczność wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie* należy stwierdzić, że wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia został zbudowany i funkcjonuje. Potwierdzeniem tego są, z jednej strony, wewnętrzne akty prawne, które regulują podstawowe zagadnienia dotyczące zapewnienia jakości kształcenia. Te wewnętrzne regulacje prawne są spójne i zgodne z obecnie obowiązującymi przepisami. Z drugiej takim weryfikatorem tego, że system jest zbudowany i funkcjonuje jest treść punktu poprzedniego niniejszego Raportu, w którym opisano stan wdrożenia systemu w kontekście jego kluczowej funkcji, którą jest systematyczne monitorowanie, ocena i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Analizując budowę wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia na szczególne podkreślenie zasługują instrumenty oraz mechanizmy podporządkowane budowie kultury jakości kształcenia, które wykorzystuje się w procesie doskonalenia koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie*. Należy odnotować ich spójną wewnętrzną budowę, użyteczność praktyczną oraz podporządkowanie ich struktury podstawowym celom, którymi jest ciągła analiza, ocena i doskonalenie jakości kształcenia. Instrumenty te, w odpowiadającym im zakresie przedmiotowym, wypełniają wysoki metodyczny standard przyjęty i realizowany tylko w najlepszych uczelniach polskiego sektora szkół wyższych. Mechanizmy te stanowią istotny wyróżnik funkcjonującego w Uniwersytecie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Niezależnie od wskazanych i opisanych wyżej istotnych formalnych i merytorycznych atrybutów systemu należy podkreślić, że one to właśnie stanowią podstawę jego skuteczności.

Dokonując oceny funkcjonowania systemu, w tym szczególnie jego skuteczności należy podkreślić, że Zespół Oceniający PKA zidentyfikował szereg działań mających na celu rozwój kultury jakości kształcenia. Podejmowane są one przez władze Wydziału oraz wydziałowe podmioty funkcjonujące na rzecz doskonalenia jakości kształcenia, ale także interesariuszy wewnętrznych studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych oraz interesariuszy zewnętrznych - przedstawicieli podmiotów otoczenia społeczno-gospodarczego. Działania te potwierdzono w toku krytycznej analizy i oceny dokumentacji będącej w dyspozycji Zespołu Oceniającego oraz informacji pozyskane w toku rozmów z władzami Wydziału oraz z różnymi grupami interesariuszy.

Oceniając te przedsięwzięcia z merytorycznego punktu widzenia należy zauważyć ich kompleksowość. Obejmują one praktycznie pełne spektrum składników systemu oraz czynników go determinujących. Różnorodność podejmowanych w tym zakresie przedsięwzięć pokazuje jednocześnie skalę instrumentów wykorzystywanych przez Wydział w celu monitorowania i doskonalenia programu kształcenia. Odnotować należy również systematyczność prowadzonych działań. To bardzo ważny czynnik przesadzający o ostatecznej skuteczności prowadzonych działań doskonalących jakość kształcenia.

Wszystko to w sposób jednoznaczny upoważnia do bardzo wysokiej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, jego istotnego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, jak również wykorzystywanie do prowadzenia przedsięwzięć zmierzających do jego doskonalenia.

2. Ocena spełnienia kryterium 6.2. Ocena wyróżniająca

3. Uzasadnienie oceny:

Zespół Oceniający po dokonaniu analizy i oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia funkcjonującego na Wydziale Ekonomicznym oraz wykorzystania jej wyników do doskonalenia systemu uznaje podjęte przez Wydział działania za kompleksowe i realizowane w sposób systematyczny.

* - stopień spełnienia oznaczonego gwiazdką kryterium II i II stopnia warunkuje ocenę kryterium nadrzędnego, tj. odpowiednio II i I stopnia

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

1. Opis stanu faktycznego

Przedstawiona w Raporcie Samooceny analiza SWOT określa mocne i słabe strony prowadzonego przez Wydział programu kształcenia na kierunku *zarządzanie* oraz wskazuje na szanse i zagrożenia, które niesie dla tej koncepcji kształcenia otoczenie, w którym funkcjonuje ta podstawowa jednostka organizacyjna Uniwersytetu.

Na uwagę zasługuje tu, nieczęsto praktykowana przez inne Uczelnie a tu wypełniona w sposób poprawny, zasada prezentacji silnych i słabych stron kierunku *zarządzanie* oraz szans i zagrożeń, jakie rodzi otoczenie dla koncepcji kształcenia przyjętej dla jego realizacji, w kontekście sześciu podstawowych kryteriów oceny programowej.

Wydział Ekonomiczny wskazał po 6 czynników wewnętrznych opisujących mocne strony programu kształcenia oraz jego słabe jego strony. Szanse, które kreuje otoczenie określono poprzez ustalenie także 6 czynników zewnętrznych, a zagrożenia przez 5 czynników.

Czynniki wewnętrzne (silne i słabe strony) charakteryzują potencjał będącego przedmiotem oceny programu kształcenia, a czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) identyfikują zjawiska, które sprzyjają lub wpływają niekorzystnie na jego wykorzystanie.

Ocena wskazanych przez Wydział czynników wewnętrznych i zewnętrznych ujętych w opracowanej analizie SWOT umożliwia spojrzenie na będący przedmiotem oceny program kształcenia z dwóch komplementarnych względem siebie podejść - jednego z wewnątrz i drugiego z zewnątrz.

Przyjęty w tym kryterium oceny jakości kształcenia wgląd na program kształcenia będzie dokonany, co narzuca to kryterium, w kontekście wyników jego oceny jakości przeprowadzonej przez Zespół Oceniający PKA.

Wydział wskazuje następujące najważniejsze atuty kształcenia na ocenianym kierunku studiów:

1. Klarowna i spójna koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* i realizowany program pozwalający osiągnąć zakładane efekty kształcenia.
2. Wystarczająca liczba pracowników naukowo-dydaktycznych, o odpowiednim przygotowaniu dydaktycznym i dorobku badawczym, która zapewnia realizację programu kształcenia na kierunku *zarządzanie* i osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.
3. Ścisłe więzi z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, pozwalające na ocenę adekwatności programów kształcenia na kierunku *zarządzanie* do oczekiwań oraz potrzeb lokalnego, regionalnego i krajowego rynku pracy.

4. Stale rozbudowywana i doskonalona infrastruktura dydaktyczna i badawcza Wydziału, która umożliwi osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.
5. Wszelkie i stałe wsparcie studentów kierunku *zarządzanie* w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy.
6. Wykorzystywanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na ocenę realizacji efektów kształcenia.

Ocena tych silnych stron programu kształcenia w kontekście przeprowadzonej analizy i oceny jakości kształcenia daje podstawę do stwierdzenia, że wszystkie one odpowiadają zidentyfikowanemu przez Zespół Oceniający PKA stanowi poszczególnych kryteriów oceny.

Wydział za najpoważniejsze ograniczenia utrudniające proces kształcenia i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia uznaje:

1. Program studiów na kierunku *zarządzanie*, który wymaga systematycznej aktualizacji. Może w pewnych fragmentach nie nadążać za dynamicznymi zmianami zachodzącymi w otoczeniu oraz nie gwarantować efektów szczególnie użytecznych w nowych warunkach działania podmiotów gospodarczych.
2. Większość samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych prowadzących zajęcia na kierunku *zarządzanie* jest w wieku emerytalnym i brak jest ich sukcesorów.
3. Trudności w precyzyjnym definiowaniu oczekiwań pod adresem absolwentów Wydziału ze strony otoczenia społeczno-gospodarczego.
4. Zbyt mała liczba pomieszczeń dydaktycznych (częściowo ograniczaną koniecznością przeprowadzania remontów), co utrudnia racjonalne rozplanowanie zajęć;
5. Wsparcie oferowane studentom może okazać się niewystarczające wobec realnych, sygnalizowanych przez nich potrzeb. Część studentów nie wykazuje wystarczającej motywacji, by efektywnie korzystać z możliwości wsparcia oferowanych przez Wydział.
6. Wydział nie dysponuje wystarczającą liczbą procedur zapewniających jakość kształcenia lub rozwijających obecnie posiadany system kształcenia.

Ocena tych czynników w przekroju przeprowadzonej oceny jakości kształcenia pozwala na stwierdzenie, że można je uznać za poprawnie określone słabe strony kierunku *zarządzanie*.

Do szans, a więc zjawisk i tendencji występujących w otoczeniu, w którym funkcjonuje Wydział, a które mają stanowić impuls do rozwoju kształcenia na ocenianym kierunku studiów, kierownictwo tej podstawowej jednostki organizacyjnej Uczelni zalicza:

1. Pojawienie się w regionie nowych pracodawców ze zdefiniowanymi potrzebami kształcenia potencjalnych pracowników – możliwość uruchomienia w ramach kierunku *zarządzanie* specjalności dedykowanych konkretnym pracodawcom: powstanie środowiska sprzyjającego rozwojowi start-upów – stworzenie w ramach kierunku specjalności zarządzanie start-upami.
2. Uruchomienie (obok ogólnoakademickiego) profilu praktycznego na kierunku *zarządzanie*.
3. Pozyskanie samodzielnej kadry naukowo-dydaktycznej wspierającej kierunek *zarządzanie*, umożliwiającej wprowadzenie nowych specjalności, opartych na wykorzystaniu technologii ICT (np. Big Data, Business Intelligence); wykorzystanie w większym stopniu praktyków w procesie dydaktycznym.
4. Wprowadzenie nowych technologii i narzędzi dydaktycznych (w tym gier kierowniczych) zwiększających aktywność studentów w procesie dydaktycznym i podnoszących jego efektywność.
5. Uruchomienie programów badawczych umożliwiających większe zaangażowanie studentów w ich prowadzenie.
6. Zwiększenie zakresu i różnorodności form wsparcia studentów w procesie studiowania.

Wszystkie te czynniki, wobec zjawisk otoczenia, w którym funkcjonują szkoły wyższe, zdają się być określone poprawnie. Za konieczne uznaje się, w takiej sytuacji, wzmożenie wysiłków zmierzających do systematycznego monitorowania otoczenia Wydziału i Uczelni oraz analizy funkcjonowania koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie*, w taki sposób, aby szanse programu kształcenia stały się czynnikami dynamizującymi dalszy, sprawny rozwój przyjętej koncepcji

kształcenia na kierunku *zarządzanie*.

Jako zagrożenia, które utrudniają rozwój kształcenia kierunku i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, Wydział wskazuje:

1. Gwałtowne zmiany otoczenia społeczno-gospodarczego o charakterze kryzysowym, utrudniające realizację procesu i uzyskiwanie założonych efektów kształcenia oraz możliwość znalezienia pracy przez absolwentów.
2. Utrata części kadry naukowo-dydaktycznej (przypadki losowe, odejścia na emeryturę), brak możliwości zastąpienia odchodzących pracownikami o odpowiednim statusie.
3. Trudności finansowe Uczelni – brak środków na rozwój potencjału Wydziału.
4. Kryzys finansów publicznych - ograniczenie zakresu wsparcia dla studiujących, ograniczenie liczby chętnych do studiowania.
5. Odejście od systemu bolońskiego, niekompatybilność polskiego systemu studiów z systemem europejskim; utracenie możliwości uczestniczenia w programach typu ERASMUS+.

Z analizy wszystkich kryteriów oceny jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie* wynika, że czynniki, które utrudniają rozwój kierunku, a zwłaszcza te, na które Wydział i Uniwersytet mogą wpływać i je kształtować, są identyfikowane. Dostrzega się, może nie dość jednoznacznie artykułowane i może jeszcze nie zbyt konsekwentnie prowadzone działania, które mają polegać na zmianie zagrożeń w szansę. Dotyczy to zwłaszcza przedsięwzięć zmierzających do poprawy konkurencyjności Uczelni opartej na konkuroowaniu poprzez wysoką jakość kształcenia, czy podejmowaniu jeszcze bardziej konsekwentnych, różnorodnych i aktywnych form zaznajamiania przedsiębiorców z korzyściami, które są wynikiem współpracy ze szkołami wyższymi.

Reasumując można stwierdzić, że ocena analizy SWOT programu kształcenia na kierunku *zarządzanie*, dokonana w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez Zespół Oceniający PKA wypada bardzo poprawnie.

Uzasadnienie oceny:

Ocena analizy SWOT programu kształcenia na kierunku *zarządzanie*, dokonana w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez Zespół Oceniający PKA wypada bardzo poprawnie. Wydział w sposób zasadny potrafi identyfikować silne i słabe kierunki *zarządzanie*. Także prawidłowo określa szanse i zagrożenia, które rodzi dla tej koncepcji kształcenia otoczenie.

Zalecenia

Zespół oceniający zaleca wykorzystanie szans do osłabiania wskazanych zagrożeń.

Dobre praktyki

Angażowanie studentów kierunku *zarządzanie* w badania naukowe i rozbudzanie zainteresowań naukowych. Realizowane działania koncentrują się na dwóch obszarach:

1. Rozwój indywidualnej aktywności naukowej studentów
2. Rozwój aktywności grupowej, w ramach działających kół i organizacji studenckich

Ad. 1.

- Wytyczenie przed studentami celów naukowych i zapewnianie popularyzowania ich efektów badawczych poprzez udział w konferencjach międzynarodowych np.: w cyklicznej konferencji MakeLearn/TIIM (Słowenia – 2012, 2013, Chorwacja – 2014, Włochy – 2015, Rumunia – 2016, plany następnych konferencji: Lublin – 2017, Islandia – 2018, Hiszpania – 2019) oraz publikowanie opracowań studentów w pracach naukowych wydawanych przez wydawnictwo UMCS jak i innych uczelni

- Konsekwentne budowanie zadań warunkujących udział w konferencjach i publikacjach jak np. opracowanie indywidualnego lub zespołowego artykułu naukowego, poświęconego tematyce konferencji; uzyskanie pozytywnych recenzji tekstu i akceptacja finalnej wersji tekstu, udział osobisty w konferencji, przygotowanie i wygłoszenie prezentacji artykułu.

- Włączanie studentów w działania organizacyjne, związane z przygotowaniem konferencji – promocja, udział w spotkaniach i szkoleniach merytorycznych przed konferencją, prowadzonych w celu uzgodnienia tematyki artykułu, przeglądu niezbędnej literatury, metod badawczych oraz analizy i

prezentacji wyników badań.

- wsparcie studentów w postaci pełnego finansowania udziału w konferencji (bilety lotnicze, opłaty hotelowe, opłata konferencyjna – specjalna obniżka dla studentów i doktorantów z WE, diety, udział we wszystkich aktywnościach konferencyjnych wraz z częścią artystyczną/zwiedzaniem, itd.)
- budowanie korzyści dodatkowych – student uzyskuje certyfikat aktywnego udziału w konferencji, materiały konferencyjne wraz z publikacją, dostęp do profilu www ze zdjęciami z konferencji.
- włączenie studentów do tutoringu, mentoringu. Studenci mogą brać udział w konferencjach corocznie, osoby z doświadczeniem z poprzedniego roku stają się swego rodzaju tutorami dla nowych studentów zainteresowanych tą aktywnością.
- budowanie prestiżu wokół działalności naukowej studentów - decyzję o akceptacji wyjazdu studenta podejmuje Dziekan WE w uzgodnieniu z Kolegium Dziekańskim.

Ad. 2.

- promowanie pracy zespołowej, aktywnego udziału studentów w przygotowaniu, organizacji i realizacji konferencji studentów, doktorantów i młodych pracowników nauki; połączonego z przygotowaniem i prezentacją indywidualnych lub zespołowych artykułów naukowych; Każde z kół naukowych i organizacji działają w ramach przyznanego budżetu; opracowywanego na identycznych zasadach, jak w przypadku jednostek wewnętrznych WE – czerpiąc z tego dodatkowe doświadczenia dotyczące np. struktury systemu finansowo-księgowego i kontrolingowego SAP, organizacji procedur oraz prowadzenia dokumentacji dotyczącej zamówień publicznych, itd.
- dobra opieka merytoryczna nad działalnością badawczą studentów - nad poprawnością metodyczną czuwają opiekunowie kół i pracownicy np. prowadzący seminaria dyplomowe dotyczące osób uczestniczących w konferencji.
- dobór właściwej tematyki konferencji naukowych -Tematyka organizowanych konferencji jest zróżnicowana; zależnie od obszarów zainteresowań naukowych poszczególnych kół i organizacji, jak i ich opiekunów; organizowane konferencje dotyczą najczęściej: zarządzania jakością i wiedzą, zarządzania i marketingu, przedsiębiorczości i start-upów, rynków finansowych, bankowości, rachunkowości i księgowości.
- Dbłość o uczestnictwo w konferencji studentów zagranicznych w celu uzyskania efektów międzykulturowych. W każdej z konferencji uczestniczą studenci z uczelni zagranicznych, współpracujących z WE (głównie z Ukrainy).
- wytyczanie interesujących perspektyw - Planowana jest organizacja Multi-konferencji w celu uzyskania synergii w pracach naukowych podejmowanych przez studentów.